

Roman Horváth:
Očkování – další
zklamání české vlády
strana 3

Irena Eliášová:
Ajci berša jekhetane... /
Tolik roků spolu...
strana 6, 7

Rozhovor:
Cimbalová zpověď Josefa
Giňi
strana 8, 9

Památník holokaustu Romů v Hodoníně u Kunštátu otevřel novou stálou expozici

Dobové fotografie, dokumenty i audiovizuální záznamy vzpomínek pamětníků obsahuje nová stálá expozice v památníku romského holokaustu v Hodoníně u Kunštátu na Blanensku. Jejím otevřením vyvrcholilo budování památníku na místě, kde byl za druhé světové války takzvaný cikánský tábor. Zemřely v něm stovky Romů a další odtud odjeli transportem do vyhlazovacího tábora v Osvětimi.

„Konečně po těch letech důstojné místo, kde můžeme my pozůstalí uctít oběti, které zde zemřely. Mně tady umřela babička, dědeček, strejdové, tety, bratrance – dávali je do papírových pytlů a házeli, tam do nějaké jámy,“ vypráví Rudolf Murka ze Zlína pro Český rozhlas Brno.

„Chodilo se sem potají, večer rychle zapálit svíčky, položit kytky a jít pryč, protože tenkrát ani doba, ani režim nebyl přívětivý k tomu, abychom sem mohli chodit oficiálně,“ vzpomíná Murka na dobu před vznikem památníku romského holokaustu.

Pokračování na str. 2

Romové vs. majorita

foto: Sabir Agalarov

Blíží se volby. Jako pokaždé se hledá viník a oběť, která by přinesla požadované politické body. V dnešní

době je však viníků několik: migranti, Piráti, Soros, vaxeři, anti-vaxeři, popírači covidu a naopak ti, co v něj

„věří“ a následovníci Babiše. V novodobé historii Česka nebyla země takto rozpolcená. Mezi

hlavní rozpolcovače patří přede-

Pokračování na str. 2

Případ v Teplicích musí být dořešen?

foto: AP

V měsíci červnu došlo po zásahu policistů v Teplicích ke smrti Stanislava Tomáše. Pořízené video, které zobrazuje tvrdý policejní zákrok, zvedlo na sociálních sítích rozdílné reakce. Část veřejnosti pokládá zákrok vůči oběti za přiměřený a neshledává na něm nic špatného. Ta druhá je naopak přesvědčená, že šlo o nepřiměřený brutální zásah policistů, jenž měl přímý vliv na následnou smrt pana Tomáše.

Za nešťastný také považují přístup národních i evropských médií, která celý případ označila jako „český Floyd“. Příjmení tohoto muže není Floyd! Jmenuje se Stanislav Tomáš. Projev úcty a lidské slušnosti k oběti tu citelně chybí. Namísto potřeby demonizace Stanislava Tomáše bychom předně měli vyprávět jeho příběh. Jak byl starý? Měl blízké, které po sobě zanechal?

OK, na videu, které zveřejnila policie, můžeme vidět agresivní chování pana Tomáše, kdy mlátí do auta, pokřikuje atd. Můžeme však

jen na základě těchto záběrů vynášet soudy a snižovat ztrátu lidského života? Nemluvě o prohlášeních ze strany našich veřejných zástupců – ministra vnitra, premiéra a prezidenta ČR, kteří se dopředu staví na stranu zasahujících policistů, aniž by došlo k důkladnému a nezávislému prošetření celého případu! Právě a jen tento styl komunikace ze strany policie, potažmo dalších veřejných zástupců, vzbuzuje řadu otázek. Není přece možné, aby policie ihned po zveřejnění úmrtí vyloučila zavinění zasahujících policistů. Všechna tato prohlášení otvírají vedle policejního násilí další společenské problémy, zejména pak nerovný přístup složek státního aparátu k národnostním menšinám.

V této souvislosti je zarážející, že v tuto chvíli chybí masové protesty za solidaritu se Stanislavem T. Alešpoň některé romské organizace

Pokračování na str. 2

Dokončení ze str. 1

Expozice je umístěná v novostavbě informačního centra památníku a ve

zrekonstruované budově bývalého vězeňského baráku. Stěžejní část je věnovaná právě cikánskému táboru. Jako leitmotiv se celou expozicí vine příběh Boženy Jochové. „Ve svých osmi letech zde zůstala úplně sama. V momentě velkého transportu do vyhlazovacího tábora v Osvětimi tady byli štekající psi. Ona už dříve byla při věznění pokousaná jedním ze strážných psů a jí se podařilo ukrýt za jedním z těch vězeňských baráků, nikdo ji nenašel. Až po odjezdu transportu ji našel jeden z dozorců, předal ji pomocné kuchařce, která ji odvedla ke svým rodičům do Olešnice. Dívku tak zachránila,“ popisuje Jana Horváthová, ředitelka Muzea romské kultury, které památník spravuje.

Takový šťastný konec byl výjimkou. Tábor měl kapacitu 300 míst, lidí v něm ale žilo mnohem víc. „Bylo to 1396 romských mužů, žen a dětí, to bylo místo, kde byly vězněny celé romské rodiny, kde se rodily, ale také umíraly děti – děti zde umíralo nejvíce právě vlivem katastrofálních podmínek. Doklady máme o 207 obětech,“ doplňuje Horváthová.

„Dnes mi připadá jako naprosto neuvěřitelné, že jsem se tady povaloval někde na dece a opaloval se, koupal se v bazénu a necelých 100 metrů ode mě v lese, naprosto zapomenout, byl hromadný hrob s bezmála dvěma stovkami obětí,“ vzpomíná nezávislý starosta nedaleké Olešnice Zdeněk Peša. „Tento kontrast si v naší generaci nikdo neuvědomoval a je potřeba té současné tuto záležitost připomenout.“

O vykoupení areálu od soukromé majitelky a vybudování památníku se zasloužil tehdejší vládní zmocněnec pro lidská práva, hudebník Michael Kocáb. „Ačkoliv situace ve společnosti nebyla jednoznačná v tomto smyslu, tak se nám podařilo vyčlenit prostředky. Dnes tady stojíme v nádherném muzeu a můžeme si uvědomovat, že rasismus a xenofobie nemají v moderní společnosti už místo,“ říká Kocáb.

Památník bude muzeum využívat také při interaktivní výuce dětí a studentů.

Vlasta Gajdošíková

Fotografování stokrát jinak: vernisáž fotografické výstavy doplněná o pestrý program v Muzeu romské kultury

Deník života romských rodin – tradice, řemesla, sváteční i všední chvíle – to zobrazuje nová výstava Muzea romské kultury Otisk cest. Fotografie Claude a Marie-José Carret. Vernisáž, fotografický workshop a debaty s autory si návštěvníci mohou užít v rámci festivalu francouzské kultury Bonjour Brno. Program začíná 23. září vernisáží.

Výstavu mohou návštěvníci vidět již od dubna, vernisáž slavnostně výstavu doplní 23. září, kdy přijedou i autoři fotografií. Doprovodný program včetně besedy s fotografií Claudem a Marie-José můžete zažít od 23. do 27. září. „Pro fanoušky fotografie připravujeme například fotografický workshop, který organizujeme ve spolupráci s brněnským ateliérem Komora. Zájemci si budou moci osahat proces tvoření analogové fotografie,“ prozrazuje programová kurátorka výstavy Pavla Břoušková.

Třicet let manželé Carretovi navazují vztahy s Romy po celé Evropě, zejména pak na Slovensku, Rumunsku, Maďarsku a Ukrajině, a díky osobním poutům a přátelstvím vznikají přirozené fotografie každodenního života. Výstava v Muzeu romské kultury představuje kurátorský výběr jejich fotografií. „Počas celej práce na výbere fotografií sme sledovali v tvorbe Carretových latentnú poetickú linku, ktorej sme sa držali a myslím, že sa nám tým podarilo vytvoriť cyklus, z ktorého cítiť intimitu momentov kedy jednotlivé zábery vznikali,“ približuje výstavu jedna z kurátorek Eva Mazárová. Fotografie kromě etnografické hodnoty skýtají i tu uměleckou, více se můžete dozvědět, když navštívíte některou akci v týdnu od 23. do 27. září.

Bohdana Kuzmová Křepinská

Případ v Teplicích musí být dořešen?

Dokončení ze str. 1

v Evropě zorganizovaly protesty, v nichž vyjadřují nesouhlas se zákrokem

policistů na videu. Ptám se, dojde i na mezinárodní pochod proti protiroskému rasismu a policejní brutalitě v Evropě? Velmi citelně tu chybí podpora ze strany institucí EU. Proč není slyšet hlas všech evropských liberálních anti-rasistů, kteří rádi protestují a kteří jsou obvykle velmi hlasití? Rádi světu ukazují, jak jsou pokrokoví a kultivovaní. Nakolik jsou však empatičtí i vůči nespravedlnosti týkající se Romů, zůstává otázkou.

Romové představují největší evropskou menšinu. Jejich celoživotní boj o základní lidská práva nelze nevidět. Vidíte nás bojovat v ulicích, vidíte naši diskriminaci na veřejnosti, víte o našem historickém pronásledování. Jste si vědomi, že tolerovaná diskriminace Romů ve společnosti je dnes také velmi předražená. Z toho plyne rostoucí antipatie vůči Romům jako lidem, kteří jsou „potížisti“, s nimiž není radno nic mít.

S ohledem na výše uvedené se ptám všech institucí i organizací deklarujících boj za rovná práva pro všechny: Jakým způsobem pomáháte zlepšovat trvající diskriminaci Romů ve společnosti? Bez podpory ze strany politiků, organizací a institucí je velmi obtížné čelit nerovnému zacházení. Chápu, politicky jsou témata týkající se Romů méně atraktivní. Obzvlášť před volbami. Stejně tak jsem ale přesvědčen, že jsou potřebná pro lepší budoucnost nás všech. Lepší budoucnost, kterou v konečném důsledku pocítí solidárně, sociálně i ekonomicky, celá společnost. Zejména pak naše děti. **Tomáš Ščuka**

O Roma adadives the e majorita...

Me nadžanav, sar kampav te pisinel, perdal e duma mange džan ajse veci, so predžidiľom, the te pisinav avka, hoj te ňikasker nakerav pharipen pro jilo. Me našťik phenav, hoj man chudľom manušenca andal e majorita andro mariben, čak, sar geľom andre nevi buťi, andre ajsi tovarňa, kaj pes siven cachi pro matora. Ale odava hin furt, sar vareko džal te kerel nevo.

Sas mange 54 berš, no, phenava tumenge, hoj odoj dikhľom the prindžardom, so hin romaňi manušňi! Sar sal nevo andre buťi, mušines tut te sikhľol, the palek mušines avka te kerel, hoj te avel e kvalita, the o planos. The me avka keravas, so šaj, no le rakľorenge nasas ňič mištes, jon man maškar peste nakamenas, hoj som phuri, the mek Romňi! Sas odava namištes, hoj man dine maškar o terne rakľija, the študimen, the me som Romňi, hoj me len ľikerava. Furt phirenas pre mande te vakerel la mistrovake. Sas odava pre mande but. Me keravas, so birinavas. Avka dine o mašini te kontrolinen, savore, kaj me sivavas. Savore ačhile prekvapinde. E partačka phučel la mistrovatar.

„Sar odava dopelās, Viera?“

„Oda tut divineha! Kerel pro sto percenti, so pre late furt kamen?!“

„Me duminavas...“

„Gabina, me džanav, so tumen duminen, so laha kamen? O planos hin, the joj kerel mištes, den lake smirom!“

So vakerenas, savoro šundom, no imar mange denas smirom. Ale anglal ke mande sas sar sapa! Sar sivaahas, o rakľija maškar peste vakerenas, me sa šunavas. Hoj ke mande sas ajse, me džanav, sako pes kamel te ľikerel andre buťi, avka

keren so šaj, kaj te aven jekhfeder! Prindžardom, save hine o džuvľa andal e majorita, mange hin olestar namištes, sar jekh kerel bibachťalipen duťtake, čak te joj hin bari! Hija pre mande ajse sas, me nabajinavas. Jon nadžanenas, hoj som romaňi manušňi, ale hin man šero, the džanav te duminel. Somas ci cho, kerevas, bo mušinavas, sas mange anglo duchodos.

Sar sas o komunisti, natromalas ňiko andre buťi te vičinkerel pre amende „cikánka“, bo imar poťinelas pokuta. Ale adaďives hin e demokracija, the sľobodno lav, avka sako šaj phenel, so kamel. No ale na rasisticki! Amare terne ňikhaj našťik džan, pre diskoteka, odoj lenge phenen: „Romen namukhas!“

Perdal e majorita hin savore Roma jekhmodošne, the te maškar amende hine but Roma, so dživen feder, sar ola gadže. Mange stačinel, sar dikhav andre televiza pre „Výměna manželék“, odava hin ajso, hoj man nane lav. Sar pes del te dikhel ajsi gadži, so la hin čhavore elšebne romestar, the čhavore duje romestar, s’odava hin? Bari mel hin lenge andro kher, the sar dživen, avka o Roma nadživen. Imar napisinava ajci, bo phenavas, hoj ňikasker nakerava pharo pro jilo, ale odava nadžal avka lokones, bo sar leperav, so predžidiľom, hin man choľi.

Amen o Roma mušinas te duminel, hoj o dočtoris hin andal e majorita, e učiteľka, so sikhavel amare čhaven, hin andal e majorita, andro uradi bešen o gadžija andal e majorita. So akanak? Amen o Roma kamplamas te kerel, kaj pes e terňi generacija sikhľol, kaj te amen sasťarel romano dočtoris, kaj te andro školi sikhavel romaňi

učiteľka, kaj pro uradi bešen romane džuvľa. Džanav olestar, keci romane terne manuša sikhľon pro uče školi, ale furt odava hin čulo.

E majorita amen dikhel tele, the šaj phenav, hoj amenge nadel šanca, kaj te amen sikhavas, hin maškar amende but manuša, so keren ajse veci, sar the o manuša andal e majorita. Ale vaš lenge odava nane mištes, jon ča phenen „to jsou cikáni“, the vaš lenge odava nane finom.

Jon amen dikhen čak andro erdavipen, „cikáni kradou“, the so keren jon? Sako ďives šunav andro zpravi, ko pale čoreľ, the maškar o bare raja pes igen čorkerel. The sostar hine o milijonara? O bare politikiti hine savore barvale, sar oda va Rath, the mek buter. O manuša andal e majorita, sar pes chuden paš o lačho than, imar kiden but love. O Rom čoreľ andre bota vare-so pro chaben, imar les andre phanden andre bertena, ale le gadžes naphanden. Sar oda Janoušek, jov hin čororo, bo hin nasvalo, jov našťik avel andre bertena, bo jov hin milionaris... The but hine ajse manuša andal e majorita.

Akanak mušinav te pisinel pre aver sera, nane odava avka erdavones maškar o manuša andal e majorita, man hin but pajaša, the hin maškar amende paťiv, the kamas amen. Odava šaj phenav, me som rado, hine ajse manuša, so mandar kerde pisateľka, the me lenge paľikerav.

Ada svetos hino aver, no mušinas pr’oda te dikhel šukare jakhenca, the mištes veci hine lendar. Ajsi televizija, šaj dikhas pro mištes filmos, pre soste kamas, the kana andro mozi hin tiž romano hercos, amaro jilo lošanel...

Irena Eliášová

Romové vs. majorita

Dokončení ze str. 1

vším Miloš Zeman, jehož funkce má být čistě ceremoniální a spojovací. Dalších rozpolcovacích prvků je mnoho, nenajdeme však žádný sjednocovací. Někdo může namítnout: „A co fotbal? Hokej? Kdo neskáče není Čech...“ To je ten kámen úrazu. Češi se sjednotí a spojí při provolávání slávy českým sportovcům a sportovkyním, ale záhy rychle nabytá hrdost odejde do dalekých krajín. Sjednotí se Češi, bílí Češi, ne Češi a Romové.

To samé platí i pro obrovské vlny solidarity s oběťmi tornáda na jižní Moravě. Obrovské sbírky překračovaly očekávání a naplnily naděje zdejší obyvatele. Nadějí, která byla tolik potřebná, protože tamější výjevy vypadaly jako z apokalyptického filmu vysílaného v hlavním čase na komerční televizi. Podobná vlna solidarity se snesla i na Romy, kterým málem uhořela dcera Natálka v roce 2009 nebo na romská pater-

čata, což je příběh mnohem radostnější.

Ať je smrt Roma v Teplicích jakkoliv tragická, nabízí se otázka, proč se nepřerušily demonstrace a nejelo se pomáhat na Moravu a také se nepořádaly sbírky? Je jasné, že v takové situaci je to bolestné a těžké, ale proč neukázat majoritě, že jsme také součástí České republiky a nejsme jen „snědí“ spoluobčané, se kterými nechce nikdo bydlet? Proč neukázat, že jsme lepší než oni, proč neukázat, že dokážeme táhnout za jeden provaz? Proč nemůže černá růže pomoci i té bílé v růstu? Vždyť i Ježíš hovoří o odpuštění a o nutnosti pomáhat svým bližním.

Jak by se něco takového mohlo stát, když ani romská minorita nedokáže držet při sobě. Jak by se něco takového mohlo stát, když ani Romové nedokážou podpořit svého favorita ve volbách, abychom konečně mohli mít svého voleného zástupce a byli už uznáni jako součást

státu? Třeba by nás brali konečně vážně. Romů je v České republice podle odhadů Evropského centra pro práva Romů z roku 2003 něco mezi 250 000 a 300 000. To nedokáže alespoň 250 tisíc Romů v sobotu ráno vstát a přijít k volbám? Vážně, je to tak těžké ten hlas hodit jednomu z mnoha romských kandidátů? Není nás málo, tak proč neukázat svou sílu a přetransformovat ji v něco pozitivního?

Tyto otázky jsou hrozně složité na zodpovězení, nikdo také nečeká odpověď. Spíš by měly navést k jakémusi vnitřnímu monologu a rozjímání a pomoci nalézt střední cestu, tu, po které bychom se měli vydat všichni společně. Všichni společně zde už věky bydlíme, nakupujeme ve stejných obchodech a převážně mluvíme i stejnou řečí. Držíme podobné tradice, máme stejné náboženství. Tak ukažme, že máme stejnou barvu krve jako „oni“... Jekhetane...

Roman Horváth

Džanel olestar calo svetos

Odava, so pes kerda ke Teplica, hoj o šingune murdarde le „manušes“, hin andro savore novini, maj pal calo svetos. O Roma užile, the gele te protestinel pal o foros, hin odava vaš amenge but! Sar ačhila e demokracija, o skini murdarde but Roman, no o bare raja nič nakerenas! The kana sas ko sudos, chudle duj trin berš, pro asaben trestos. Imar hin oleske tranda berš, imar amen o Roma džanas, so pes kampel te kerel, mušinase te sikhavel, hoj the amen sam manuša, the amen hin o čačipen sar sako manuš andre ada štatos! The sikhadam, hoj hin mištes te protestinel pre šingunengro bibachtalipen. Prithode pes kij amende o Němci, Anglija, o Bulharsko, o Kosovo, the aver...

Akaňik phučav, te pes odava chudla ko sudos. Le Stanislavoskri pheň diňa ko sudos. Hino but avri duminde lava kij ada. Mange nadžal andro šero, sar šaj perdal e chvíla o manuš dičhol avresar. Pro Fejsbukos hin duj zaznama, jekh sar o Stano marel le šereha andro motoris, the odoj dičhol, sar hin les but bala, pro dujto, sar pre leste o šingune klečinen, odoj hin les charne bala. Me duminav, hoj o šingune dine pro Fejsbukos cudze zaznamy, leskeri pheň phenel, hoj oda nane lakro phral! Buterval dikhas pro zaznamos, no hin leskera pheňa čačo, o šingune vimeňinde o zaznamy, me oleske paťav! Keren amendar diline. Sar o šingune šaj odava keren, hoj odona manuša, so dikhenas pre lende, so keren le Sta-

noha, natroman pal oda te vakerel, line lendar o mobili, the mušinenas te podpisinel o papiri... Sar odava šaj, andro slobodno štatos? K amende šaj!

O baro raj, o ministros Hamačkos, phenda, hoj o šingune kerde mištes, hoj o Stanos sas zdrogimen. But gadže avka vakeren sar o ministros, vašoda hoj sas odava Rom, te pes oda kerdas le gadžeske, joj, odava ulahas murdaripen! Savore gadže gelenas te protestinel ke Praha. Aľe o Stanos sas Rom, odava nič vaš o gadže. Jekh meriben nane ajci vaš o gadže, odava hin mek čulo!

Pherdo novinki pisinkerde, kana vareko murdarel le džuklores, imar hin sudos, chudel o majiľelis trestos, aľe te murdarde le Romes, odava nič, le džukloreskero iletos hin buter sar Romeskero! Me džanav, the me kamav džuklores, aľe manuš hin manuš!

Me som phučkerďi, te odava džala ko sudos. Protestinenas, the protestinel pes, no dikhaha, te e majorita avla pr oda, hoj hine o gadže rasisti, hoj o Čechiko hin rasisticko. Odava naphenav čak me, aľe tiž o cudzinca, so sas adaj, the so pes kerda le Stanoske T. (čechike Floydoske), odava dophenel.

Hin mange somorutno te pisinel, aľe mušinav, bo namušinda te merel ajso terno manuš. Adaďives dživas igen pharones, mušinase te del bari briga, te na chudas o nasvaľipen Covid 19, the aver ola nasvaľipena, o neve viri, so amen diliňarel

e televizija. O bare raja amenge phenen, očkinen tumen! The hin sasto pes te očkinel? Avaha saste, kana the o orvoša vakeren avresar? So te kerel? Hin oda vaš amaro sastipen, abo vaš o bare love le rajenge? Me nadžanav, me nasom ajsi godaver, aľe jekh džanav, natromas pes te murdarkerel. Me džanav pro šel percenti, hoj o Stanos Tomáš sas imar mulo pre phuv, sar pre leste klečkinelas o šinguno, the na andre sanitka. O šingune sas trin, o Stanos jekh korkoro, the nasas les nič, aňi čhuri, aňi pištola, šaj odava ulahas aver!

But pes pal oda pisinel, no so pisinen o gadže, odava nanemodo. Me duminav, hoj len nane andro šero mozgos, so pisinen ajse rasistické lava, jon nadžanen, hoj avkakes kerenas amenca o Němci? Sar sas o mariben, džalas le Němcendar e bari dar, the o meriben. Adaďives hin miros, the kampas avka kij amende te dživel, kaj te oda miros avel so jekhdugones, the na kaj te avas pr amende bibachtale. Ko Ústí o Roma protestinenas, the kana skončinde, o gadže len marenas. Hija, čak o gadže pijenas, the sikhade le Romenge, save hine zorale.

Sar bi avelas mištes, te avelas o zazrakos, kamavas, te avelas! Kaj pes o svetos zmeňinel, kaj te avel šukar, the mištes, the o manuša kaj pes te kamen, kaj ke peste den šukar lav, te hino manuš parno abo kalo, kaj te o manuš šaj peske phirel slobodno, kaj te šaj dikhel amari šukar phuv... **Irena Eliášová**

Tornádo na Moravě způsobilo místním velké neštěstí

24. června několika obcemi Břec-lavská a Hodonínska prošla extrémní bouře s krupobitím a tornádem. Dle hydrometeorologů šlo o tornádo síly F4, doprovázené savými víry. Zhruba v šíři 500 metrů prošlo 26 km. Došlo k obrovským škodám v sedmi obcích, nejvíce byly postiženy Moravská Nová Ves, Mikulčice, Hrušky, Lužice a část Hodonína.

Bylo poničeno obrovské množství staveb, stromů a vozidel. Tato živelná katastrofa si také vyžádala 6 lidských životů. Škody na soukromém i veřejném majetku byly podle předběžných odhadů vyčísleny na 15 miliard korun. Na základě šetření vyhodnotili statici 200 domů ke zbourání a celkově 1600 domů poškozených. Mnoho rodin a dětí přišlo naprosto nečekaně o střechu nad hlavou. V minulosti přitom Česká republika tornáda nepamatuje. Dovedu si představit, že o to větší šok lidé na místech v daný moment zažili. Upřímně je mně lito všech, kteří byli tornádem postiženi.

Jsem přesvědčen, že v takto těžkých chvílích má velký význam solidarita. Solidarita mezi lidmi, ochota pomoci jakýmkoliv mož-

ným způsobem. Kladně hodnotím přístup politiků na centrální i komunální úrovni. Krizový štáb pod vedením hejtmana Grolicha pracuje usilovně s ohledem na potřeby místní komunity. Velké poděkování patří zúčastněným dobrovolníkům. Skupina na sociálních sítích čítala okolo 32 000 zapojených osob. Ti všichni se snažili pomáhat různými způsoby – pracovní silou, finanční či jinou materiální formou.

Takto masivní dobrovolnická akce si ovšem žádá i dobře zorganizovanou koordinaci a logistiku. Na začátku prázdnin během prodlouženého víkendu přijely na jižní Moravu stovky lidí, kteří pomáhali místním popasovat se s katastrofou. V této souvislosti zmíním i neziskové organizace, které pomáhají všem potřebným po tornádu. Aktivně pomáhají i Romové. Byla vytvořena sbírka, někteří dochází denně pomáhat místním s úklidem, jiní zase poskytují materiální pomoc na základě potřeb konkrétních rodin. Vlna sounáležitosti je obrovská. Mě osobně velmi pozitivně překvapila.

I když jsme svědky různých nenávistných projevů, schopnost em-

patie a dobré srdce v lidech stále existuje. Na těchto základech bychom naše mezilidské vztahy měli stavět. Nemusí nás přece stmelovat jen živelná pohroma. Jistě, nežádoucí vlivy jako například hoaxy, růst antisystémových a extrémistických hnutí hrají určitou roli. Ovšem názor na cokoliv by si měl předně vytvářet každý z nás. Nezávisle, podle svého nejlepšího svědomí a vědomí!

Ta osobní zkušenost je zkrátka nejcennější. Jakmile se k nám nějaká informace či tendence přesvědčování dostává zprostředkovaně (bez zmíněné osobní zkušenosti), jde jen o předsudky, stereotypizaci, které nám, ač nevědomě, jako společnosti podstatně škodí!

Přeji si, aby veškeré újmy, které rodinám i jednotlivcům tato pohroma způsobila, byly co nejdříve ze strany státu vykompenzovány v co nejvyšší možné míře. Státní politika by v tomto ohledu měla mít nastavená pravidla poskytnutí finanční pomoci pro všechny stejně. Primárním cílem kraje, potažmo vlády, je vrátit zasažené obce do plnohodnotného života a fungování.

Palíkerav tumenge.

Tomáš Ščuka

KOMENTÁŘ

Očkování – další zklamání české vlády

ROMAN HORVÁTH

Před více než rokem se v Česku objevil první nakažený dosud neznámým virem SARS-CoV-2. Smrtnost viru nebyla tak vysoká, aby nemocní padali jako hrušky, ale jeho síla spočívala (a stále spočívá) v jeho nakažlivosti, variabilitě a schopnosti zahltit nemocnice. Virus se také vyznačuje téměř magnetickou silou přitahovat k sobě nejrůznější hoaxy a poplašné zprávy.

V tu dobu celý svět napnul své síly, aby ten ošklivý virus a dosud největší výzvu porazil. Začaly se vyvíjet léky a všichni upírali svůj zrak ke konečnému záchránci, jak z toho pekla ven; k vakcíně. Celý svět napnul své síly, aby vakcínu v tak rekordním čase vyvinul. Není to přece nic nového, vakcíny jsou s námi již od 18. století.

Zdá se, že na to většina populace už zapoměla. Lid má velmi krátkou paměť. Virus zlidověl a už si na něj tak trochu všichni zvykli. Češi popustili uzdu své švejkovské povaze a Romové je následovali. Rok se s rokem sešel a máme tady současnost. Naším společenským prostorem zmítá spousta jiných kauz: smrt Roma v Teplicích, tornádo na Moravě a nadcházející volební uragán. Nikdy nebylo důležitější a naléhavější držet při sobě než teď!

Vláda se obává podzimu, a to oprávněně. Další lockdown už Česko nepřežije. Místo toho, aby se připravila pořádná motivační kampaň na podporu očkování, vláda opět s ničím nepřišla. Místo toho bezzubý ministr zdravotnictví Vojtěch začal cenit své nově nabyté umělé zuby a vyhrožuje další vlnou represí a neustále mění podmínky pro vycestování. Vláda měla svou šanci a tu zahodila. Místo toho se uvolnil prostor pro poslance Volného a jiné popírače a šířitele hoaxů.

Vakcína jako taková je jedním z nejvýznamnějších objevů lidstva a za svou existenci zachránila nespočet lidských životů. Už jen takové očkování proti neštovicím zabránilo každoročně se vracejícím pandemiím. Jevu, který nastane díky široké proočkování, se říká kolektivní imunita. A to je to, čeho je třeba dosáhnout, aby covid nedělal takový problém. Je až neuvěřitelné, jakého pokroku je věda schopna dosáhnout za tak krátký čas a vyvinout nespočet vakcín. Těch je v současné době povolených a používaných v EU několik, mezi nejznámější a nejsilnější patří vakcína Comirnaty od firmy BioNTech, Pfizer. Je zde mnoho dalších slibných vakcín i na druhé části světa, ale ty spíše fungují jako součást ideologického boje se západním kapitalistickým světem. Kdo je proti hlavnímu proudu EU/USA, preferuje čínské a ruské vakcíny a naopak. Sám ruský prezident Putin dal přednost vakcíně Comirnaty. Nabízí se zde otázka, proč.

Proč Evropská unie není jednotná v rozmanitosti, tak jak říká její motto? Proč Maďarsko rebeluje a používá přitom vakcíny z Ruska? Celá tato situace připomíná Studenou válku a události minulých dob. Nikdo se nechce vrátit zpět, tak proč se celá situace takto jeví? Proč se v této době nemohou lidé spojit a přenést se přes neshody a společně porazit toho neviditelného nepřítele? Já vím, naivní.

Jiní situaci využívají k upevnění vlastní moci a jiní jen zastírají svou neschopnost další neschopností. My jsme přece best in covid a máme přelomový toustový chleba!

Khoter thanoro...

„Jaj, jaj, igen man dukhal, našunav mire pindre, hin man baro šil. Anglo jakha mange hin muchli, nadikhav nič, nane man than, kaj te pašlúvav, joj, Devloro, kaj hin oda than, kaj somas angl'oda? Ko mange liña? Sar kija džava? Ko mange pomožinela? Niko, ñikas nadikhav le prindžarutnendar, jon nane nasvale, jon peske mištes dživen, pijen, the me? Joj, Devla, pomožin mange, me nakamav te merel pro drom, de mange, te rakhav miro than, hin mange baro šil, mušinav man te učarel, talam hin man bari horučkica. Mušinav avri te likerel, mek čulo krokici, imar som adaj, pre miro thanoro, sar somas anglal. Mušinav te rodel o papirošne škatuli, jekh, duj, imar mištes, hin man baro šil. Nane man ñisavi apafika, ñisavo paralenos, aňi o acylpirinos, na avka, sar somas khere, andro miro kheroro mire čhavorenca, sas man mištes, haďos, miri finomňi duchna, the savoro, so kija kempel. Sar man adaj chudľom? Ko kerelas erďavipen? K'odava kerďa? Me, hi. Mukhľa man miro rom, the me achiľom korkori mire čhavorenca, barardom len avri, dživahas čorikanes, ale diňom len, so šaj. Kana achiľe imar dospela, gele khatar mande het. Me achiľom korkori sar oda kašt andro veša. Mukhle man mire čhave, soske? Nakamen man, miro jilo čak vaš lenge phurdelas, no nakamen man. Me kamavas čulo kamiben, kaj te man vareko kamel, kaj te šaj phurdav pal varekaste. Biš berš somas bijo murš, savoro časos davas mire čhave, the sas mištes? Na, mire čhave man nakamen, hin len lengero iletos. Pre mande bisterde, aňi nadžanen, kaj som, kaj bešav, lenge hin jekh, odava man igen dukhal, buter sar miro teštos. Me kamavas varekas te kamel. No, avľa ke mande o kamiben, ale jov sas bibachtalo manuš, the me nadžanavas, bo somas sar kori, kamavas les... Hin mange baro šil, ola škatuli nane Tate, kamav te sovel...“

„Ta so avka vičines, nades mange te sovel...“ vičinel pre mande raťi miro rom.

„Hin mange baro šil, talam hin man o horučki...“
„Joj, užar, hin tut horučki, mindar tuke dava o paralenos, liker avri...“
„De e teja, prosinav tut...“
„Me nadžanav, soske vičinkeres pal o škatuli, soske hin tuke?“
„Has mange suno...“
„Užar, dava tuke o ceplomeris.“ Hin man bare horučki, miro rom daral.
„Imar tuke dava o sapane renti, the urava o duchni...“
„Na, na, o duchni hine mištes, som rado, hoj som khere, andro miro haďos, the savoro, so kija džal...“
„So diliňaľos, sal khere...“
„Nasomas khere, mange džalas suno, so rakhle ola gadžija, so muľa pal o Tescos, hoj odava somas me, mange namištes. Soske la lakere čhavore mukhle? Dumines, hoj the amen mukhena amare čhavore?“

„So sal diliňi, amare čhave amen šoha namukhena, amen nasam gadže, dikhes, sar amen kamen o čhavore. Keci hine bikhereskere o gadže? Buter sar o Roma, džanes ole Romes, so hino bijokhereskro, vakeravas leha, leskere čhave phiren pal leste, ale jov nakamel ke lende te džal, hoj leske avka hin feder te dživel, ale kamen les... Amaro jilo hino kovlo, vašoda le čhavege das calo jilo...“

„Me duminav, hoj odava hin jekhmodošno, či hin Rom, abo gadžo, či hin parno, abo kalo...“

„Pal oda amen but šaj vakeras, akanak učar tut andre, the sov...!“
„Odija gadži odoj pašľolas učardı andro papirošne škatuli, na sar manuš...“

„The džanes, k'odava sas e muli gadži? So tuha furt vakerelas, e „dumazindı duchodkiňa“, so la nakamehas te šunel...“

„Odava na, la sas savoro, sar achiľa...“
„Sar achiľa bijokhereskri? Achiľa te dživel muršeha, so latar savoro liňa, akaňik čak phirelas te žobrinel, the sakoneske ehas nalači, ñiko la andro foros nakamelas...“

„Joj furt vakerelas, hoj šoha lake pes odava naačhela...“
„Sakoneske pes odava ačhela, sar les naela e godi odoj, kaj kempel te avel. Ma dumin pr'oda, imar sov, the sar nadžana tele o horučkici, vičina-va la zachranka...“

„Na, zachranka nakampol, e „dumazindı duchodkiňa“ sas korkori, me avri likerava...“

Irena Eliášová

Sa amendar ilás o tornado

O tornado, savo pes ačhilas 24. junis andre jižní Morava, lelas sa, so leske avľas andro drom. O manuša tel vajkeci minufici našade peskre khera, chulajipen, ale he džživipen. Oda dıves zorales talında lengre džživipena the lengri psychika. Jekh khatar pripadi andre kadi prirodno katastrofa ehin e raňi Jarmila Poláková khatar Hrušky, savi peskre pandže čhavenca našadas o kher the akana bešel ke peskri dajori andre jekh cimra ke Břec-lava. La Jarmila Poláková hin pandž čhave, ehin lake 36 berš. Kada berš lake preačhilas e mateřsko. Hiňi gđova, o rom lake mulas anglo duj berš.

Lačho dıves, Jarmilo, šaj amenge phenen, sar pes o tornado ačhilas?
Savoro pes ačhilas kavka sig, ale leperav mange, hoj ehas bari balvaj the palis ehas kajse kropaja, sar te bi khatar ñebos perenas tele bare bara. Palis pes vazďľas upre e balvaj the sa pes chudľas upre te urnısalol.

So pes ačhilas palis, so kerenas? Džanenas, so andre kajsi situacija te kerel?
Imar džanahas, hoj ehin vareso naľches. Mange korkorake bi oda naavľahas pre godi, so te kerel, ko amendar pre Morava predžidıľas tornado? Ale o pirano pes nadiňas, the sig thodas le čhaven andre nek-cikneder cimra.

„Ehin oda perdal amende pharo, našad'am o kher, pre savo berša šporinahas.“

Leperen tumenge, keci minuti ehas o tornado, the so ehas palis?
O tornado ehas vaj deš minuti, ale perdal amende oda ehas sar bare ori... Palis ehas cicho, pal e chvıľa avľam avri andal o kher the dikhľam, sar aver suseda aven tiž avri. Vareko ehas calo rat, vareko ehas andre phandľo, dičholas oda sar khatar varesavo filmos. Všadzi ehas savoro phagerdo, o bicigľa the o motora odıjader, o verchi khatar khera ñikas nahas, o fasadi the o blaki mosarde.

So savoro našad'an, save škodi tumenge o tornado mukhľas?
Amenge oda liľas cali vercha he le vencoha khatar kher, tiž o obvodove seri ehas čeporo phagerde. Pal o tornado phende, hoj oda ehas 4. stupeň, sar andre Amerika. Našad'am o kher tel o deš minuti, imar ehin rozmardo.

Ko tumenge avľas te šegetinel the ko tumenge akanak andre kadi situacija šegetinel polokes pes kalestar varesar te dochudel?
Akanak amenge vičinen pherdo organizaciji. Den amen sigo šegetipen. But lenge vaš kada palikeras. Kamavas bi te phenel pal e raňi Krejčiková, ehin oda but lači raňi, the jekhetane la romaňa aktivistka la Alena Gron-ziková, den amenge vasta.

Sar upre ehin tumare čhave the so tumari psychika?

O čhave upre ehin phareder, sar hine avri the čujinen bareder balvaj abo šunen burka, ta daran. Ehin oda perdal amende pharo, našad'am o kher, pre savo berša šporinahas.

The kaj akanak la familijaha bešen?
Akanak sam ke daj, sava ehin 1+1. Sam andre jekh cimra dešuduj džene. Ehin oda pharo. Hlavno ehin, hoj ehin savoreng e lačhes, palikeras le Devleske.

So tumaro kher, plaňinen les te opravinel abo imar andre leste nakamen te bešel?
Plaňinas, hoj thovaha nevo kher.

Sanas pojištimen?
Hi, samas. Užaras, so chudaha.

Sar tumenge šegetindas o foros abo aver instituciji?
Mangahas o kher le forostar, ale zijand amen upre nane narokos, hoj kadaj ehin khera perdal bareder pripada.

Savo oda ehin momentos, sar o tornado odžal? Savo oda ehin šundo?
Amen oda nazaregistrındam, či odgelas, ča šundam avral, hoj ehin but vika. E dar andre amende ačhilas. O čhavore mindar zaphanden o blaki, sar šunen burki abo zoraľi balvaj. Me korkori aňi lačhes nadžanav, so pes ačhilas. Hem mange nadžanav te gondolinel pal e reakcija pre aver tornado.

Džanenas bi, khatar kaľa situacija, savi predžidıľan, te phenel le manušenje, so bi majinenas te kerel, te bi len avľa rovnako situacija?
Le manušenje bi phenavas, hoj te ačhuven andre cimra, kaj nane but bare blaki, te džan pes te garuvel tel o skamind.

Thodom čeporo phučiben he la Bohumila Krejčiková, raňi, savi chudľas

la Jarmilake the lakra familijake te šegetinel.

Lačho dıves, sar tumen pal e raňi Poláková došund'an?
Pal e raňi Poláková man došundom pre FB skupina Amare romane čhave, kaj thodas e raňi Mašková odkaz khatar Tuke TV, kaj pisinenas pal o problemi raňi Poláková, savi rode-las pal o tornado nevo kher. Vašoda hoj davas дума vajkeci familijenca khatar Hrušky, savenge la Alijan-caha perdal nahradne familiji šegetinahas, la raňa Polákov o rakhľom avri, the šegetindom lake.

Savi ehin jekhetane bufi le uradenca the le avre institucenca?
E raňi Poláková nane pěstounka, šegetinav lake korkori vaš mange. Džal mange pre choľi, sar pes liker-en o urada, save la anglal sudzinen, sar pes dodžanen, hoj hiňi Romňi. La raňake šegetindom andro materijalne veci, chaben, khatar skla-di andal o pěstouni ko Stavěšice the Lukov. Palis o vinařství Malík diňas notebook, savo la raňake Polákov o diňom, hoj peske te rakhel avri aktualne informaciji the te podel online žadostá. Podarinđas pes te chudel la raňa Polákov o andro Nadačno fond J&T, savo diňas avri programos andro šegetipen perdal o familiji le čhavorenca, save predžidıľe o tornado. Vičindom the le hejtmanoske, the jov vakerelas la charitativna organizacija Diakonie, savi šegetindas la raňake Polákov o te pisinel o žadostá vaš o štatne dotaciji. Tiž mangľom o šegetipen khatar Asociacija perdal romane podnikateľa the spolki, te šegetinela te thovel nevo kher perdal e raňi Poláková the lakre čhave. Akanak la nekbuter trapinel o bešiben, furt mek našti rakhel nevo kher.

Palikerav tumenge vaš o vakeriben, the tumenge, raňi Jarmilo, he tumara familijake, vinšınav but birušíben the zor.
Pisındas e Veronika Kačová

Staré jistoty odneslo tornádo

Tornádo, které zasáhlo 24. června jižní Moravu, bralo vše, co mu přišlo do cesty. Lidé přišli během několika málo minut o své domy, hospodářství, ale i životy. Situace hluboce zasáhla jejich životy i psychiku. Jedním z příběhů této přírodní katastrofy je příběh paní Jarmily Polákové z Hrušek, která se svými dětmi přišla o dům a v současné době bydlí u své maminky v jednopokojovém bytě v Břeclavi. Jarmila Poláková má 36 let a 5 dětí. Tento rok jí skončila mateřská. Je vdova, manžel jí umřel před dvěma lety.

Dobry den, Jarmilo, mohla byste nam říct, jak tornádo začalo?
Vše se sebehlo tak rychle, ale pamatuji si velký vítr a následovalo krupobití, takové, jako by padaly z nebe velké kameny. Pak se zvedl vítr a vše se začalo vznášet.

Co bylo potom, jak jste se zachovali? Věděli jste, jak při takové situaci postupovat?
Už jsme věděli, že je něco zle. Mě samotnou by nenapadlo, jak se zachovat, kdo z nás přece na Moravě zažil tornádo? Ale partner zachoval čistou hlavu a zahnal děti do nejmenšího pokoje.

Vzpomenete si, jak dlouho trvalo tornádo a co následovalo potom?
Tornádo trvalo asi 10 minut, ale pro nás to bylo jako dlouhé hodiny... Pak už bylo ticho, po chvílce jsme vyšli z domu ven a viděli, jak ostatní sousedé vychází taky ven. Někdo byl od krve, někdo byl obvázaný, prostě vypadalo to jak z nějakého filmu. Všude okolo bylo všechno rozbité, kola a auta poházené, střechy od domu nikdo neměl, fasády a okna zničené.

O co všechno jste přišli, jaké škody vám tornádo zanechalo?
Nám to vzalo celou střechu i s vřemcem domu, i obvodové stěny byly narušené. Tornádo označili za 4. stupeň jako v Americe. Přišli jsme o dům během 10 minut, již byl zdemolován.

Kdo vám přišel na pomoc a kdo vám nyní pomáhá se z této krizové situace pomalu nějak dostat?

Teď se nám ozývají různé organizace. Dávají nám jednorázovou pomoc. Moc jim za to děkujeme. Chtěla bych hlavně jmenovat paní Krejčíkovou, je to moc hodná paní, a romskou aktivistku Alenu Gronzíkovicou, dávají nám pomocné ruce.

Jak jsou na tom vaše děti a vaše psychika?
Děti jsou na tom hůř, když jsou venku a cítí větší vítr nebo slyší bouřku, tak mají strach. Je to pro nás těžké, ztratili jsme domov, na který jsme roky šetřili.

A kde teď s rodinou bydlíte?
Teď jsme u mamky, která má 1+1. Je nás v jedné místnosti 12 lidí. Je to náročné. Hlavně, že jsme všichni v pořádku, zaplat pánbůh.

„Je to pro nás těžké, ztratili jsme domov, na který jsme roky šetřili.“

Co váš dům, plánujete ho opravit nebo už v něm nechcete bydlet?
Plánujeme postavit nový dům.

Byli jste pojištěni?
Ano, byli. Čekáme, co dostaneme.

Jakou pomoc vám nabídlo město nebo jiné instituce?
Žádali jsme byt od města, ale bohužel nemáme na to prý nárok, prý tu jsou byty pro důležitější případy.

Jaký je to moment, když tornádo odejde? Jaký to je pocit?
My jsme to nezaregistrovali, jestli odešlo, prostě jsme slyšeli z venku hluk, lidi. Strach v nás zůstal. Děti okamžitě zavírají okna, když slyší bouřku nebo silný vítr. Já sama pořád nechápu, co se stalo. Ani si neumím představit reakci na další tornádo.

Uměla byste už z téhle situace, kterou jste na vlastní kůži zažila, říct lidem, jak by se měli zachovat,

kdyby se přístě taková situace stala právě jim?
Lidem bych poradila, hlavně ať zůstanou v pokoji, kde nejsou moc velká okna, pod něco zalézt, třeba pod stůl.

Položila jsem pár otázek i paní Bohumile Krejčíkové. Paní, které se rozhodla Jarmile a její rodině pomoci.

Dobry den, jak jste se s paní Polákovou seznámila?
O paní Polákové jsem se dozvěděla z FB skupiny Naše romské dítě, kam vložila paní Mašková odkaz z Tuke TV, kde psali o problému paní Polákové sehnat po tornádu náhradní bydlení. Jelikož jsem byla v kontaktu s několika rodinami z Hrušek, kterým jsme s Aliancí náhradních rodin pomáhali, paní Polákovou jsem vyhledala a nabídla jí pomoc.

Jaká je spolupráce s úřady a jinými institucemi?
Paní Poláková není pěstoun, pomáhám jí sama za sebe. Irituje mě přístup úřadů, které ji předem odsoudí jen po zjištění, že je Romka. Paní Polákové jsem zprostředkovala materiální i potravinovou pomoc přes sklady pro pěstouny Stavěšice a Lukov. Dále Vinařství Malík darovalo notebook, který jsem paní Polákové předala, aby si mohla vyhledávat aktuální informace a podat online žádost. Podařilo se navázat paní Polákovou na nadační fond J&T, který vyhlásil program pomoci pro rodiny s dětmi postižené tornádem. Zkontaktovala jsem hejtmana Jiho-moravského kraje a požádala o pomoc. Ten jednal s charitativní organizací Diakonie, která pomohla paní Polákové sepsat žádost o státní dotace. S žádostí o spolupráci jsem oslovila i Asociaci romských podnikatelů a spolků, kde jsem požádala o pomoc s výstavbou nového domu pro paní Polákovou a její děti. V současné době ji nejvíce trápí bydlení, protože se stále nedaří najít vhodné dočasné náhradní bydlení.

Děkuji vám za rozhovor, a vám, paní Jarmilo, i vaší rodině, přeju hodně trpělivosti a síly.

rozhovor vedla Veronika Kačová

Kousek místečka...

„Au, au, já nemůžu, moc mě to bolí, nohy necítím a je mi hrozná zima. Před očima mám mlhu, nevidím a nemám, kde si lehnout, pane Bože, kde je to místo, co jsem měla minule? Kdo mi ho vzal? Jak se tam dostanu? Kdo mi pomůže? Nikdo, nikoho nevidím, nikoho ze známých. Kde jsou všichni? Vlastně oni nejsou nemocní, určité chlastají a užívají si života, a já? Pane Bože, prosím, pomoz, ať dojdou na to své místo, přeci mě nenecháš umřít na cestě, já nechci, potřebuji si lehnout a přikrýt se, je mi zima, mám zimnici, určité mám vysokou horečku. Musím vydržet. Musím ještě pár kroků a budu tam, konečně, tady jsem naposledy spala a bylo mi dobře. Ještě musím najít něco na přikrytí, ano, je tu dost krabic, aspoň něco, jedna, druhá, tak, teď si lehnu a přikryju se. Ale nemám žádný lék, žádný paralen, acylpyrin, ne jako když jsem bydlela s dětmi a měla jsem svoji krásnou postel, svoje peřinky, svoje vlastní místečko! Jak jsem se sem dostala? Kdo udělal chybu? Já? Kdo to zavinil, že nemám svoje místečko? Komu mám dát vinu? Sobě? Neunesla jsem tu tíhu života? Ano, to já jsem vinna, můj muž mě opustil a já jsem s dětmi žila velmi chudě, vychovala jsem je, ale nedala jsem jim to, co potřebovaly, já na to neměla. Děti dospěly, opustily mě a já zůstala sama jako kůl v plotě. Nechaly mě a já neměla nikoho, moje děti mě nemají rádi, proč? Já jim dala své srdce. To moje srdce zatoužilo po lásce, já chtěla chlapa, chtěla jsem opět žít jako žena, mít někoho, kdo mě má rád, nebýt sama, chtěla jsem dotyk, muže, abych si uvědomila, že jsem žena. Dvacet roků jsem byla bez muže a můj život a veškerý čas patřil mým dětem a vyplatilo se mi to? Ne! Dnes mě moje děti nepotřebují, nevědí, kde jsem a nemají o mě zájem, to mě bolí víc, než moje nemocné tělo. Já zatoužila po lásce a znova velké zklamání, připravil mě o všechno, byl to zlý člověk a já ubohá jsem byla slepá... Je mi zima, moje tělo je slabé a těžko se mi dýchá, ty krabice nehřejí, chce se mi spát...“

„Prosím tě, co tak vzlykáš, kdo to má poslouchat, nemůžu spát...“ nadává mi můj manžel v noci.

„Je mi zima a mám asi vysokou horečku...“

„Jémine, promiň, zlato, jo, máš, hned ti dám paralen, vydrž...“

„A čaj, prosím...“

„Nechápu, proč sháníš krabice a vykřikuješ nesmysly, k čemu jsou ti ty krabice?“

„Měla jsem sen...“

„Změřím tě, počkej, hned to bude.“ Měří a mám kolem čtyřicítky, manžel se lekl.

„Hned ti dám zábaly, neboj a převléknu ti postel...“

„Ne, ne, peřinka je dobrá, je mi zima, jsem šťastná, že jsem doma a mám svoji postel a vše, co k tomu patří...“

„Co blbneš, jsi doma...“

„Nebyla jsem doma, měla jsem sen o té gádži, co ji našli mezi krabicemi u Tesca mrtvou, ve snu jsem to byla já, jsem z toho úplně vedle. Nejde mi do hlavy, že ji děti opustily, proč? Myslíš, že i nás opustí naše děti?“

„Jsi blázen? Naše děti nikdy, mají nás rády a věnují se nám, to jsou romské děti, a ne gádžovské, to mezi námi neexistuje! Vím o té bezdomovkyni, byla chudák, no, takový je život, kolik takových případů je dneska, ale víc gádžovských než romských. Znáš toho Roma, co je taky bezdomovec, jak mu jeho děti posluhují...“

„A proč ho nevezmou k sobě...?“

„Já jsem se o tom bavil s ním i s jeho dětmi, ale on nechce, prý mu to takto vyhovuje, jak žije. Oni by ho k sobě vzali, ale nedá si říct. Jenže gádže mají tvrdé srdce, my Romové ho máme příliš měkké, a proto děti vychováváme s láskou a s citem...“

„Já myslím, že je to všude stejné, láska neschází v žádné rodině, bez rozdílu pleti...“

„O tom bychom se dlouze bavili, teď se pořádně přikryj a spi...“

„Ta paní ležela schoulená a přikrytá krabicemi, je mi to moc líto, ne jako člověk...“

„A víš vůbec, kdo byla ta paní? Ta, jak tě věčně otravovala, ta „ukecaná důchodkyně“, která každého poučovala...“

„To snad ne! Vždyť ona měla všechno, jak...“

„Jak se stala bezdomovkyní? Nabalila si podvodníka a ten ji o všechno připravil, během půl roku neměla vůbec nic. Začala žebrať a stala se každému ve městě protivnou...“

„Pane jo, tvrdila, že jí se to nemůže nikdy stát...“

„To se může každému přihodit, pokud nemá rozum tam, kde má být. Nemysli na to, snaž se usnout, musíš srazit tu horečku, už zavři oči a spi, zlato. Máš vysokou horečku, pokud neklesne, zavolám záchranku...“

„Ne, já nechci, ta ukecaná paní neměla nikoho, já to zvládnou bez záchranky...“

Irena Eliášová

O Roma vakeren
pořad ČR určený pro Romy.
www.romove.cz

Tolik roků spolu...

Dneska jsem se probudila do krásného slunečného dne, tak to bude určitě všechno dobré. Slunce svítí, vypadá to, že bude hezky celý den. No jo, a já zapomněla, co všechno mám udělat, aby byl stůl plný, přeci budeme slavit! Dort je v lednici, guláš taky, knedlíky jsou taky hotové, jenom chlebičky je nutné přichystat, polévku uvařím, to stihnu. Slavíme s manželem výročí pětadvaceti let společného žití. Já vím, že bychom měli slavit zlatou až po padesáti letech, ale copak já vím, jestli se toho dožiju? Pět roků je pro mě v mých letech hodně dlouhá doba, chtěla bych, ale ta moje nemoc mi určitě nedovolí se toho dožít. Tak jsem se rozhodla oslavit to nyní, jenom ať vidí naše vnoučata, že láska není na dva tři roky, ale na celý život, a pokud přijdou na cestě života děti, tak vůbec by se mělo snažit, aby to manželství se udrželo na dlouho. Udržet rodinu je velmi důležité! Není dobré v manželství, jakmile nastanou hádky, hned při první „bouře“ vzít nohy na ramena a utíkat k mámě. Musí se vše překonat, i když někdy je to hrozně těžké, přeci jsme si slibovali „jak ve zdraví, tak i v nemoci...“ a tak dále, a to bychom měli mít na paměti, když je nám nejhůře.

Najednou začínám vzpomínat, jak to u nás začalo. Byla jsem mladá a spoustu plánů, které jsem si vysnila, jsem si chtěla splnit. Moje maminka mi říkala: „Už by ses měla vdát, je ti dvaadvacet...“ Jenomže já nechtěla, měla jsem v plánu psát, psát knihy, milovala jsem krásné příběhy o lásce a básně. Až jednou jsem potkala jednoho mladého muže při cestě do práce a naše oči se střetly a bylo to! Dali jsme se do řeči a příští týden jsme měli rande. Chodili jsme spolu a já se až moc zamilovala, tento mladý muž mi utnul moje plány, já už nechtěla nic, jenom jeho! Bylo to krásné, až do té doby, než se to dozvěděli naši rodiče. Moji ani jeho rodiče nepřáli naší lásce, nastalo zle, tolik slz nás to stálo, než se naši rodiče smířili s tím, že bez sebe nebudeme! Pod mým srdcem bylo srdíčko naší první dcerky a musela být svatba. Moji rodiče milovaní nám dali požehnání, ale jeho ani nepřišli na svatbu, to mě mrzelo, ale mojí zamilovanosti to neublížilo. Po dvou letech se s tím stejně smířili a nakonec mě měli moc rádi a vážili si mě. V manželství jsem to mužovi nikdy nevyčítala, uvědomila jsem si, jak se asi zachovám já jako tchýně? Do šesti roků jsme měli tři děti, byla jsem tomu moc ráda a vděčná, že jsem matkou. Náš život šel dál, veškeré těžkosti a problémy jsme prožívali společně s manželem a vše se vždy dalo do pořádku. Nastala i krize mezi námi, ale přežili jsme to, musím přiznat, dokázali jsme se hádat a nadávat si, jenomže můj muž se nakonec rozesmál a tím skončila naše Itálie. Dokud mezi námi existovala zamilovanost, bylo to krásné a dalo se hodně prominout, různé malé prohřešky, opravdu malé, neboť jsme si byli věrní, a to je velmi důležité. Když jsem se ptala maminky: „Co budu dělat, až mi manžel zahne?“, odpověděla mi: „Víš, řeknu ti, každý muž zahne své ženě, ale jednou může, podruhé nesmí, na to musíš dát pozor hlavně ty. Udělá nevěru, ale přijde na jednu důležitou věc, že všechny ženy jsou stejné, a začne si tě považovat, že jsi nejlepší.“ Její odpověď jsem si dlouho pamatovala a chovala jsem se k manželovi tak, aby byl spokojen. Ty jeho chybičky jsem prominula a byla jsem k němu tolerantní. Po dvacetipěti letech pomalu vymizela zamilovanost, ale chovala jsem se k němu stejně hezky a jak se na manželku patří. Pomalu a jistě nastávají různé zdravotní bolesti, zbývá chodit po doktorech a začínáte se o sebe bát. Hlídáte si jeden druhého, aby se nestalo nic zlého. Děti dospějí a vyjdou z hnízda a zůstanete sami, nastane spousta času, už není tolik práce a staráte se pouze o manžela. Někdy se vymění pozice a stará se o vás manžel a řeknu vám, je to velmi fajn a příjemné.

„Mami, přejeme vám ještě mnoho společných roků! Ale neslaví se po padesátce?“ První k nám přišla nejstarší dcera, s velkou kyticí a s dárkem. „To já vím, broučku, ale dožiju se?“

„Mami, takto už nikdy přede mnou nemluv! Taťko, běž otevřít, venku je Iri.“ Další naše dcera s dárkem... jasně jsem nakázala, aby nekupovali dárky, k čemu nám to je?

Poslední došel s rodinkou náš syn a jsme všichni spolu a je nám moc hezky. Z naší lásky je pěkná osmičlenná rodinka a jsme šťastni, máme se rádi. Jo, a já jsem hodná tchýně, to o mně říkají oni, asi je to pravda.

„Babi, vyprávěj, jak jste se s dědou seznámili, prosím!“ prosí naše dvacetiletá vnučka.

„Zlato, to už je tak dlouho, že si nepamatuji...“ nechce se mi mluvit.

„Babi, jak, že si nepamatuješ, když píšeš knihy...“

„No právě, knihy se píšou o krásných věcech...“

„Jenomže vaše láska taky musela být krásná, když jste tak dlouho spolu vydrželi...“

„To není jen o lásce, zlato, to je spousta věcí, které manželé společně prožívají...“

„Ten dort je moc dobrý... babi, povídej!“

„Jednou jsem potkala vašeho dědu...“

Irena Eliášová

Dnešní svět Romů a majorita

Nevím, jak začít psát, protože mi hlavou probíhá spousta myšlenek, co vše jsem prožila, a psát a nikomu neublížit slovem, je opravdu třeba mít na mysli.

Já osobně nemohu říci, že jsem se setkala s nějakým nebezpečím, s velkým projevem rasismu z řad lidí z majority. Možná jenom to, co jsem prožila v práci, ale to si myslím, že je normální, všude, když člověk nastoupí do nového zaměstnání, se to děje.

Jako 54letá jsem nastoupila do automobilové firmy, kde se šijí potahy do aut. No, řeknu vám, že tam jsem poznala, co to je být Romkou. Když jste nováček v práci, musíte se zaučovat a potom musíte makat, abyste stíhala jak rychlost tak kvalitu. Plány se musí plnit! Já se snažila co nejvíce, a pořád to nebylo dobré, děvčatům nevyhovovalo, že jsem stará a vlastně ony mě nechtěly v partě. Smůla byla, že jsem se ocitla mezi děvčaty, které byly mladé a vzdělané a já jen obyčejná Romka. Myslely si, že jim nedokážu stačit a nebudu umět pracovat jako ony. Nelíbilo se jim, že jsem tam s nimi a soustavně si na mě stěžovaly naši mistrové. Zkontrolovali šicí stroje, u kterých já šila, a byli překvapeni. Parťáčka se ptala mistrové, jak to dopadlo.

„Tak co, Věro?“

„To se budeš divit! Pracuje na sto procent, nechápu, co pořád máte!“

„Já myslela...“

„Gábino, nech toho! Já vím, o co vám jde, už toho radši nechte, ona vás nezdržuje, plníte plán a ona maká fest!“

Všechno jsem to zaslechla a byla jsem ráda. A od té doby skončilo to majoritní týráním a podceňováním. Mohu vám říci, že se ke mně moc špatně chovaly, jenomže já se nedala! O čem se děvčata bavily, vše jsem slyšela, chápala jsem taky, že každá se chce v práci udržet a chce ukázat,

že je dobrá! Ukázalo se, jak dokážou lhát a jak umí podrážet nohy jedna druhé, aby ona byla dobrá. Poznala jsem ženy z majority, jaké jsou, je mi z toho zle, nemají úctu k nikomu a k ničemu. Je mi to jasné, jenomže ony nechápaly, že i když jsem Romka a nevzdělaná, i já mám hlavu a umím přemýšlet. Mlčela jsem a makala a musela jsem vydržet, neboť jsem měla před důchodem.

Za totality to přeci bylo trochu jiné, v práci si nemohl nikdo dovolit urážet Cikánku, platil by ihned pokutu, ale dnes je demokracie a je svoboda slova, takže každý může svobodně říkat svůj názor veřejně. Ale je rozdíl názor a rasistický projev! Dnes je normální, že ať jdeme „my“ kamkoli, všude je to pro nás obtížné, naše mládež není puštěna na českou diskotéku, ne, přímo je jim řečeno: „Romy nepouštíme!“

U majority jsme všichni stejně nepřizpůsobiví, i když je mezi námi Romy hodně rodin, které žijí na úrovni, tak dobře, že česká rodina se jim nemůže vyrovnat, to můžu tvrdit! Mně postačí, jak sleduji Výměnu manželé v televizi! To je něco hrozného, jak si dovolí česká rodina vpustit do svého rodinného života celý národ, jakým způsobem se chová a co všechno dokáže. Většinou je tam žena z majority, rozvedená, děti z předešlého manželství, další děti s druhým chlapem a ten způsob žití je hrozný! Na nás Romy hází špínu a kolik českých rodin má čistou domácnost? Málokterá... Už budu muset přestat psát, protože jsem slíbila, že nebudu nikomu ublížovat ani nikoho urážet, ovšem to nejde tak lehko, vzpomenu si na jisté zažité události a zmocní se mě vztek.

My Romové bychom si měli uvědomit jednu věc, že lékař, který nás léčí, je z majority, učitelka, co učí naše děti, je z majority, na úřadech sedí lidé z majority atd. Co tedy? My bychom se měli hodně snažit, aby se

romská nynější generace mládeže vzdělala, abychom měli své lékaře, učitele, na úřadech aby seděly romské ženy atd. Víím o tom, kolik je v dnešní době Romů s vysokoškolským vzděláním, ovšem pořád je to málo.

Majorita nás Romy podceňuje, a mohu říci, že nám nedává šanci se ukázat, je mezi námi dost lidí, kteří dokáží takové věci jako lidé z majority. Ovšem to je pro ně nezajímavé, protože řeknou „to jsou cikáni“, pořád pro ně nejsme dost dobří.

Vidí nás jenom ve zlém, „cikáni kradou“, a jak se chovají oni? Den-ně slyším ve zprávách, kdo zase provedl velký kousek, dokonce ve vládě se mezi sebou okrádají, a z čeho pak politici a ti velcí páni zbohatlí? A není jich málo, takový pan Rath a spousta dalších. Lidí z majority se dostanou ke korytu a jedou, a to ve velkém, Rom ukradne v krámě něco k jídlu a ihned ho zavřou, nebo Rom někoho přepadne a ihned jde do basy a pěkně na dlouho. Pan Janoušek je multimilionář a panečku, žije si jako lord, on je chudák nemocen a nemůže být ve vězení... Jak je to možné? Určitě pochopíte proč. A hodně dalších případů z majority se děje ve stejném provedení.

Nyní trochu napíši o tom, že to není až tak zlé s lidmi z majority, já osobně mám spoustu přátel, se kterými si dobře rozumím a máme se mezi sebou rádi. To skutečně mohu říci a jsem tomu ráda, jsou lidé z majority, kteří mi pomohli stát se spisovatelkou, a za to jim patří můj dík.

Dnešní svět je trochu jiný, ale neměli bychom se dívat jen na to zlé, jsou i dobré věci, třeba televize, a to vše je od majority. My Romové můžeme sledovat třeba krásný film, vlastně veškeré programy, co nás baví a sem tam se objeví i romský herec a nám srdíčko poskočí...

Irena Eliášová
foto: Sabir Agalarov

Pátý ročník festivalu Andělská Bystřička

Festival world music, který letos proběhl v sobotu 10. července od 17 hodin v areálu letního kina v Bystřičce, nabídl posluchačům příjemný hudební večer. V programu se propojily hudební žánry od folku přes gypsy music a šanson po rock i folklor. Na festival Andělská Bystřička 2021 se sešly celé rodiny s dětmi a samozřejmě fanoušci world music. Celá akce se konala venku a počasí se vydařilo. Během programu bylo zajištěno občerstvení a pití.

V programu si letošní ročník zahrály kapely:

Juhyň introvert trio, nadějný písničkář z Valmezu, se od pouliční produkce propracoval k doprovodnému bandu s vlastním hudebním i textovým názorem a prvním CD z roku 2018 oslovil širokou škálu posluchačů své generace.

Helemese, česká hudební skupina z Kyjova, vznikla v roce 2007. Je šanson-punkovým uskupením vycházejícím z alternativního pojetí šansonu, punku, blues i world music. Vyznačuje se živelností, ener-

gičností, nadsázkou a ironií. Šestkrát koncertovala na hudebním festivalu v rumunském Banátu.

Po nich šli na scénu FERI & The Gypsies. Výrazný zpěv, flétna a energická rytmika jsou charakteristickými znaky kapely, která vznikla v roce 2017. Její členové ovšem nejsou žádní nováčci, ale zralí hudebníci. Zakladatelem kapely je zpěvák a kytarista Feri Barkoci, který prošel řadou hudebních žánrů od tradiční romské hudby přes swing a jazz až k popu, funky, hip hopu atd. V současnosti se nejvíce zaměřuje na world music, jazz, latinu a gypsy music. Kapelu dotváří zkušení muzikanti z Brna a Mikulova, kteří za sebou mají řadu let působení a stále jsou aktivní v kapelách Rosen trio, Romatino, Terne čhave, Ida Kelarová atd. Skupina Feri and the Gypsies hraje gypsy music (v jiných rytmech než klasické romské skladby), swing, latinu – to vše křížené s balkánskými rytmy. Kapelu doprovázely tanečnice ze souboru Cikne Čhave z Nového Jičína.

Závěrem zahrála folklorbeato-

vá formace DOČUKU, která již téměř 20 let účinkuje na pódii Čech a Moravy, ale i na zahraničních festivalech.

Festival pořádala agentura Aura Karla Mikuše.

Všichni zúčastnění byli svědky něčeho krásně hudebního. Věřím, že si festival Andělská Bystřička pěkně užili. Děkuji organizátorům za celý program. Těším se na příští rok, uvidíme, čím nás další ročník festivalu překvapí.

Tady je pár dalších tipů, kam vyrazit na letní festival nebo jinou akci:

- 21. 8. 2021 Hudební večer v rytmu gypsy a flamenco – Veronika Kačo a Adan Sánchez (Valašské Meziříčí, Kavárna u Zvonu)
- 28. 8. 2021 Mezinárodní den Romů (Nový Jičín, zahrada Farního sboru ČCE)
- 28. 8. 2021 Festival Hlasy (Rožnov pod Radhoštěm)
- 25. 9. 2021 Khamoro (Praha)
- 11. 12. 2021 koncert Tomáše Kača (Rudolfín, Praha)

Veronika Kačová

Ajci berša jekhetane...

Adaďives uštilom andro šukar ďives, o khamoro švicinel, odava avela savoro mištes, dičhol, hoj avela calo ďives šukar. Joj, the me bisterďom, so kampil te kerel, bo keraha slavnosť! E torta hiňi andre ľadňička, the o gulašis, o knedliki hine tiž, no, mek kampil te kerel o chlebički, imar avela savoro, the tava-va čak e zumin. Keras slavnosť, so dživas jekhetane le romeha štarvaldeš the pandž berš. Me džanav, hoj pes kerel slavnosť pal o jepašel berš dživipen, ale me nadžanav, či dodživava mek pandž berš? Odava hin but, kana mange ajci berš, the o nasvalipen pre ma hin, me bi kamavas, ale o nasvalipen man namukhela! Avka kerav akaňik, kaj te mire čhavore le čhavengere dikhen, hoj o kamiben nane čak pro duj trin berš, ale pro calo iletos, the kana aven andro dživipen o čhavore, avka mušinen savoro avri te ľikerel, bo e fajta hiňi igen bari! Nane lačhes, kana pes kezďinen te peľinel, paš ešebňi „burka“ hoj čhives o pindre pro phike the denašes kije daj. Mištes hin te leperel, so phenenas, kana sas o bijav „sar andro nasvalipen, the andro sasťipen avaha jekhetane...“ the pr'oda kampilas te duminel.

Jekhvarestar mange avel pre duma, sar sas, kana prindžardom mire romes. Somas terňi, the pherdo man sas o plani, so kamavas te kerel. Miri dajori mange phenelas: „Imar kampilalas te džal romeste, hin tuke bišuduj berš...“ Ale me nakamavas, me kamavas te pisinel o genda, te pisinel o vakeribena, the šukar giľutňi pal o kamiben. Ale jekhvavar, sar man chudľom jekhe muršeha, savoro geľa het! Dikhľam amen andro jakha, the imar sas savoro! Ada murš čhindľa mire plani, kezďindľam te vakerel, the tel o jekh kurko imar amen resťam, the me man igen zakamadom. Phirahas jekhetane, samas igen rado, no čak dži kana, sar amare daja o dada nadžanenas. Sar pr'oda avľe, nasas mištes, nakamenas, kaj te avas jekhetane, but apsa amendar čľulonas, no tel miro jilo kezďinelas te phurdel amari ešebňi čhajori, the mušinelas te avel o bijav. Miri daj le dadeha amenge dine e bacht, ale leskeri daj le dadeha aňi naavľe pro bijav. Sas mange somorutno, ale šoha me mire romeske odava nadavas pro jakha, bo nadžanavas, savi me avava sasvi. Pal o duj berš imar sas sa mištes, avľe k'amende, the imar man kamenas, savoro sas mištes. Andro šov berš sas amen trin čhavore, somas igen rado, hoj som daj. Amaro iletos džalas dureder, no sa, so pes ačľolas, jekhetane avri duminahas le romeha. Predžidľilam but, mušinav te phenel, the amen amen peľinahas, the igen, sas maškar amende e kri-za, savoro avri ľikerahas, vičinkerahas pr'amende, u sar sas jekhgoreder, miro rom ačľolas pes igen te asal, the savoro imar sas preč, bisterahas, so pr'amende vičinkerahas. Sar sas maškar amende o kamiben, sas odava igen šukar, sa leske mukhavas preku, the ajse cikne bibachťalipena, no, pal o ľubňia naphirelas, aňi me pal o murša, odava sas igen mištes. Sar phučavas la datar, so te kerel, kana mire romes ulahas varasavi piraňi, joj mange phenelas: „Me tuke phenava, sako murš jekhvavar kerel lubipen, jekhvavar, duvar natromal! The džanes, pre soste avela? Pr'oda, hoj savore džuvľa hine jekhmodošne, the duminela pre tute, hoj sal jekhfeder! Tu mušines avka te kerel, te nadžal pal aver!“ La dakre lava mange sas andre duma, the ajsi somas ko miro rom, kaj te avel sa mištes. Leskre chibi leske premukhavas, the somas ke leste tolerantňi. Pal o biš berš preku geľa o baro kamiben, no me somas ko rom furt mištes. Imar kezďinen o dukha, mušinel o manuš te phireľ pal o dočťori, kezďinel te daral, te na pes vareso te kerel namištes. Den bari briga pre peste. O čhave imar džan het, the ačľilam korkore, imar nane ajci buťi, hin buter časos, the keres čak le romeske, abo o rom kerel pal tute, odava hin igen mištes.

„Mamo, vinšinas tumenge mek but berš jekhetane! Nakerel pes e slavnosť pal o jepašel berš?“ Avľa k'amende jekhpureder čhaj, le viragenca the dar-koha.

„Me odava džanav, somnakaj miro, ale dodživava?“

„Mamo, odava šoha angle mande ma phen! Apo, džďa, phundrav o vudar, hin odoj e Irenka.“ Dujto amari čhaj le darkenca... hijaba lenge phenavas, te na cinkeren, pre soste amenge?

Utušovno avľa amaro čhavo la fajťaha. Hin amenge igen lačhes, sam rado, hoj sam savore jekhetane. Amare kamibnastar sam fajťa ochťo manuša. The me som lačhi sasuj, odava phenen pre mande jon, talam hi.

„Babo, vaker amenge, sar tumen chudľan le papuľa,“ mangel e čhaj le čhavskri.

„Odava hin avka dugones, hoj napametinav...“ nakamav te leperel.

„Babo, sar napametines, tu pisines o genda...“

„No, o genda hine šukar veci...“

„Ale tumaro kamiben tiž mušinelas te avel šukar, kana san jekhetane ajci berša...“

„Somnakaj, odava nane čak o kamiben, rom la romňaha predživen but veci...“

„E torta hin igen lačhi... babo, vaker!“

„Jekhvavar chudľom tumare papus...“

Irena Eliášová

Ví o tom celý svět

To, co se stalo v Teplicích, že policajti veřejně zabili „člověka“, se dostalo do novin skoro po celém světě. Romové se zvedli a začali protestovat, je to pro nás už opravdu k nevydržení. V devadesátých letech zabili spoustu Romů a nic se nedělo, napadali nás skini a stále jim to procházelo, vláda s tím nic neprováděla. Pokud některý z těch zločinců byl u soudu, tak ho odsoudili směšným trestem, jako kdyby oběť nebyla člověkem! Dnes je tomu 30 roků a my Romové už víme, jak postupovat, jak ukázat, že máme právo jako každý občan této země, že se máme ozvat! A ukázali jsme, že je dobré protestovat proti násilí, proti policejní brutalitě. Přidaly se k nám další země k protestu, Německo, Anglie, Bulharsko, Kosovo a další...

Je otázka, zda to vůbec pomůže k tomu, aby se uskutečnil soud. Sestra zemřelého podala trestní oznámení. Je kolem toho případu hodně nejistoty. Mně třeba nejde do hlavy, jak může mít člověk dvě podoby během chvilky. Na Facebooku jsou dva záznamy, jak Stanislav Tomáš mlátí hlavou do auta, má hustou hřívu vlasů, na záznamu, jak na něm klečí policajt, je vidět, jak je ostrihaný, jaké má krátké vlasy. Já mám dojem, že policajti dali na síť úplně jiné záznamy! X krát jsem si to prohlížela a má pravdu jeho sestra, že to není její bratr! Oni vyměnili záznamy, to jsem si jistá. Dělal jsem z nás blbce. Jak jen mohli zakázat točit těm dotyčným, kteří to sledovali z oken a přímo to viděli! Ovšem policajti jim sebrali mobily a museli podepsat jakési papíry o mlčení... Jak je to vůbec možné ve svobodné zemi? Asi u nás je!

Pan ministr vnitra, velký pan Hamáček, s policií souhlasí, vše bylo správné, podle něho. Spousta lidí z majority má stejný názor, protože to byl Rom, ovšem pokud by se stalo, že by to byl Čech, tak to by se stala hrozná vražda! To by Praha byla plná českých protestujících občanů. Smrt Roma, to není až tak smutné, jeden Rom, to nic není, to je ještě pořád málo pro majoritu!

Jsou toho plné noviny, když zabijí pejska, majitel pejska jde k soudu, dostane trest. Je to větší událost, než když zabijí Roma, ten pejsek má větší cenu! Já mám taky ráda pejsky, já měla svého, ale člověk je přeci člověk!

Já jsem jen zvědavá, zda dojde k soudu. Protestovalo se a protestuje, uvidíme, jestli to aspoň trochu pomůže k tomu, aby si někteří uvědomili, že Česká republika je opravdu rasistická. Není to jen můj názor, tvrdí to i cizinci, kteří byli u nás a smrt Stanislava Tomáše (českého Floyd) to jen dokazuje.

Je mi smutno, že o tom píší, ale nedá mi to, byl to mladý člověk a nemusel zemřít. Dnes žijeme ve velmi špatné době, kdy se hlídáme, abychom nechytli Covid 19 a další ty nové viry, se kterými nás straší televize. Kdy nám vláda nařizuje, co máme dělat, hlavně se očkovat! A je zdravé se očkovat, když i lékaři mluví něco jiného? Co dělat? Je to pro naše zdraví, anebo pro ty, kteří mají vydělávat velké prachy? Já nevím, nejsem až tak chytřá, abych to věděla, ale je důležité, aby se nezabýjelo. Já vím na sto procent, že Stanislav Tomáš byl již mrtev na zemi, jak mu na krku klečel policajt a ne až v sanitce. Vždyť policajti byli tři, a oběť neměla žádnou zbraň a mohl to dopadnout jinak!

Píše se o tom hodně a nerada čtu komentáře od českých občanů. Jsou moc rasistické, až mně připadá, jako by ti, co píší ty komentáře, nebyli ani myslící lidi. Přeci takto se vyjadřovali lidi za války, Němci, z těch šla hrůza a smrt! A dnes, díky Bohu, žijeme v míru a musíme se snažit, aby ten mír trval ještě dlouho, a ne abychom mezi sebou takto zle jednali. V Ústí protestovalo několik Romů za „českého Floyd“ a po ukončení protestu byli napadeni, bezdůvodně, protože se pár českých chlapů opilo a ukazovali, jak jsou silní.

Jak by bylo dobré, kdyby se děly zázraky, chtěla bych, aby se jeden stal! Aby se svět změnil, byl krásný a dobrý a lidi, aby se měli rádi, bílí nebo černí, aby se člověk mohl volně procházet a obdivovat naši krásnou zem...

Irena Eliášová

Cimbálová zpověď Josefa Giňi

Josef Giňa pochází z muzikantské rodiny Giňovců. K cimbálu usednul, když mu bylo asi 10 let, tehdy ho uchvátil zvuk nástroje a zvědavost. Ve svých 13 letech si zahrál se slavným cimbalistou Ludovítem Kováčem. Hraje v rodinné cimbálové muzice, vystupuje na různých festivalech, svatbách, křtinách a jiných příležitostných akcích. Svěho syna sám vede ke hře na cimbál. V jeho životě je velmi důležitá nejen hudba, ale i víra v Ježíše Krista.

písně, nebo odbočíte i do jiného žánru?

Samozřejmě, že odbočuji i do jiných žánrů, třeba do jazzu, do rumunsko-romských a maďarsko-romských žánrů a stylů.

Jaký je váš oblíbený žánr?

Těch oblíbených žánrů mám samozřejmě víc. Patří mezi ně i vážná hudba, jazz, funky, latinskoamerická hudba.

„Romské děti jsou v této

době daleko od tradičního

romského folklóru i folklor-

ních nástrojů, jako jsou tře-

ba kontrabas, viola, housle,

klarinet, cimbál, violonce-

llo. Více se zaměřují na mo-

derní hudební nástroje.“

Co je podle vás nejdůležitější pro bravurní hru na cimbál?

Určitě talent, dobrý učitel, dobrý nástroj, láska a vztah k hudbě a poslouchat ty nejlepší hudebníky.

Jak složité je cimbál naladit?

Ze začátku to pro mě jako dítě byl problém, ale teď to už tak složité nevidím. Je to podobné jak u klavíru.

Láká cimbál děti, mají zájem o jeho studium?

Ano, láká to děti, ale jen protože jsou zvědavé. Studium je pro ně spíš obtíž než radost. Teď mám na mysli svého syna, kterého musím tlačit, aby si alespoň sednul k cimbálu.

V jakém věku je dobré začít?

Řekl bych, že kolem pěti až šesti let.

V jaké cimbálové muzice momentálně hrajete?

Hraji v cimbálové kapele Giňovci z Opavy, a to od doby, co jsem začal hrát.

Kde jste za dobu svého působení v cimbálové muzice vystupoval?

Na festivalech, v divadlech, na různých výstavách, svatbách, narozeninách, výročích, křtinách, pohřbech, ale i v TV pořadech, při bohoslužbách.

Měl byste radu pro začínající hudebníky, jak se obecně v hudbě

prosadit, aby se mohli svou hudbou uživit?

V této věci jim mohu poradit jen s tím, aby do všeho šli naplno a veškeré vystoupení aby bylo precizní ve všech směrech.

Kde jsou podle vás základy cimbálu?

Sice vím, že cimbál pochází z Číny, ale jeho základy vidím v Maďarsku.

Hráli jste v době covidu vůbec někde?

Ano, hráli. Byly to pohřby.

Kde se teď momentálně chystáte hrát, kam nás pozvete?

Chystáme se na festival Romská píseň v Rožnově pod Radhoštěm.

Jak jsou na tom romské děti a mládež, co se týče hry na hudební nástroje, romského tance a zpěvu? Mají hudební vzdělání, vedení z rodiny, nebo vůbec?

Romské děti jsou v této době daleko od tradičního romského folklóru i folklorních nástrojů, jako jsou třeba kontrabas, viola, housle, klarinet, cimbál, violoncello. Více se zaměřují na moderní hudební nástroje, mezi které patří kytara a keyboard. Tanec jim jde asi nejlíp ze všeho a zpěv pomáhaly s americkým stylem zpěvu a tím tradiční romský zpěv už není romský. Ono to bude i tím, že mládež mezi sebou nekomunikuje romsky a někteří už ani romsky vůbec neumí. Zpívají romské texty umí, ale mluvit už ne. Většinou jsou bez hudebního vzdělání a myslím si, že je většina rodičů nevede touto cestou.

Kolik je vám let?

Mně je 33 let.

Máte další zájmy kromě hudby?

Ano, mám zájem pomáhat lidem, kteří jsou na dně a říct jim o Ježíši Kristu, který je může z toho dna a beznaděje vytáhnout a dát jim naději, pokoj převyšující veškeré lidské chápání, radost, lásku, znovuzrození a věčný život.

V čem je podle vás romská lidová hudba výjimečná?

Je v tom kus lidského srdce. Posluchač, který má otevřené srdce pro hudbu, to vycítí.

Chcete něco vzkázat našim čtenářům?

Ano. Ježíš Kristus vás všechny miluje a chce vám odpustit všechny vaše hříchy a dát vám věčný život.

Rozhovor vedla Veronika Kačová
foto: archiv Josefa Giňi

Josef Giňa the leskro cimbalovo spneniben

O Josef Giňa avel khatar bašavibna-skeri familija, khatar Giňovci. Paš e cimbalma bešlas, sar leske ehas kavka deš berš, akor leske pelas andro jilo le sersamoskro hangos. Andre peskre dešutrin berš peske zabašadlas le prindžardune cimbalmošiha le Ludovito-ha Kovačiha. Bašavel andre familija-kri cimbalovka pro pherdo festivala, večirki, bijava, boňa the aver akciji. Peskre čhaves sikhavel te bašavel pre cimbalma. Andre leskro dživipen ehin predal leske baro na ča o bašaviben, ale he pativ andro Ježiš Kristus.

Lačo dives, Jožko. Šaj amenge phenen, so tumen andas te bašavel pre cimbalma?
Pre cimbalma man andas o kamiben andro bašaviben, phučeriben the le sersamoskro hangos, savo pes mange but pačisaľolas.

Keci tumenge ehas berš, sar chudľan te bašavel?
Punt imar nadžanav, ale džanav, hoj chudľom te bašavel, sar muľas miro phuro bačis, o Ladislav Giňa, mire papuskero phral. Ta mange ehas kavka eňa, možno deš berš.

Sar pharo ehin te bašavel pre cimbalma?
Bašaviben the sikhadipen ehin, kavka sar perdal sakoneste, ko pes peršes sikhľol te bašavel, but pharo, vašoda hoj kampol khatar cimbalistas, hoj te džanel te odľidžal andro paluňipen andro bašaviben, te solinel e giľi, the te improvizinel.

Kaj tumen sikhľonas the sar leperen pre tumaro sikhadipen?
Sikhľuvavas man khere the miro sikhadipen ehas kajso, hoj sar avľom khatar škola, ta man ehas „zaracha“, the mušinavas te bašavel. Miro dad ehas pre kale veci but zoralo, the o dad sar miro učiteľis nadomukhľas, hoj te našavav o časos, hoj nič te nakerav.

Aven khatar bašavibnaskeri familija Giňovci, leperena tumenge pre varesavo baro dives, pre savo nigda napobisterena?
Perdal mande ehin baro sako dives, kaj pes arakhas cali familija, vašoda hoj sam sako andro aver štati. Ale konkretnes mange naleperav bizo pre nisavo kajso baro dives.

Savi ehin tumari nekbareder folklorno bacht?
Perdal mande ehas nekbareder bacht, hoj mange andre mire dešuduj, možno dešutrin, berš šaj bašadom the prindžardom man le Ludovito-ha Kovačiha.

Save tumen ehin lavutara, save tumen inspirinen?
Ta bizo maškar lende pes thovel o Ludovít Kováč, Elemer Balogh, Toni Iordache.

Keci ori andro dives bašaven, sar tumen oda lel, the so tumen del?
Ta zijand akana kavka but nabašav-

vav, vašoda hoj man ehin čepo časos the he čepo energija, ta akana bašavav asik 30 minuti andro kurko. O bašaviben man but lel, the mek man del šundo, hoj som rado the aver emociji, save mange sar le lavutariske kampol.

Bašaven ča romane giľa, abo he aver žanri?
Sar te na, hoj bašavav he aver žanri, jazzos, tiž rumunsko-romane the ungriko-romane žanri the štili.

Savo ehin tumaro kamaduno žanros?
Kole kamadune žanri man bizo ehin buter. Thovel pes andre lende he o važno bašaviben, jazzos, funky, the latinskoamericko bašaviben.

So ehin perdal tumende nekbareder andro bravurno bašaviben pre cimbalma?
Bizo o talentos, lačo učiteľis, lačo sersamos, kamiben the likeriben andro bašaviben, the te šunel kole nekfeder lavutara.

„Romane čhavore hine adadives dur khatar tradično romano folklor the folklorne sersama, savo ehin e bugova, brača, lavuta, klarinet, cimbalma, violoncello. Buter pes thoven pro moderne bašavibnaskere sersama.“

Ehin pharo e cimbalma te naladinel?
Peršes, sar somas čhavoro, ta oda perdal mande ehas pharo, ale akanak oda sar pharo nadikhav. Ehin oda rovnako sar pro klaviris.

Cirdel le čhavoren te bašavel pre cimbalma, the ehin len zaujma pes andre leste te sikhľol?
Hi, cirdel oda le čhavoren, ale ča vašoda, hoj hine zvedave. O sikhadipen ehin perdal lende buter pharipen sar radošťa. Akanak mange ehin pre goďi miro čhavo, saves mušinav furt te ispidel, hoj peske te beš-šal paš e cimbalma.

Andre save berša ehin lačhes te chudel te bašavel?
Phenavas bi, hoj asik pandž abo šov berš.

Andre savi cimbalovka akanak bašaven?
Bašavav andre cimbalovo kapela Giňovci khatar Opava, odkanas-tar, kana chudľom te bašavel.

Kaj všadzi la cimbalovkaha bašavenas?
Pro festivala, andro divadla, pro pherdo vistavi, bijava, naroženini,

beršeskere divesa, boňa, pohreba, ale he andre televizija, andre khangeri.

Avelas bi tumen rada perdal o lavutara, save kamen te chudel te bašavel, sar pes te del anglal, kaj te keren andro bašaviben o love?
Andre kada lenge šaj phenav ča jekh, hoj te džan andre savoro zoraha, the savoro bašaviben hoj te avel precizno andro savore droma.

Kaj perdal tumende ehin o zakladı andre cimbalma?
Hem džanav, hoj e cimbalma avel khatar Čina, ale lakere zakladi ehin andro Ungriko.

Bašavenas vobec varekaj, sar ehas o covid?
Hi, bašavahas. Ehas oda pohreba.

Kana tumen pririchtinen te bašavel?
24. 7. bašavaha pro festival Romská píseň, andro Rožnov pod Radhoštěm.

Sar andro bašaviben pro sersama, romano kheliben the gilaviben upre ehin o romane čhavore? Ehin len bašavibnaskero sikhadipen, likerel len andre kada lengri familija lebo vobec?
Romane čhavore hine adadives dur khatar tradično romano folklor the folklorne sersama, savo ehin e bugova, brača, lavuta, klarinet, cimbalma, violoncello. Buter pes thoven pro moderne bašavibnaskere sersama, maškar lende perel e gitara, o keyboard. O kheliben lenge džal asik nekfeder, the o gilaviben thodejekhetane le americkoha štiloha, ta palis o tradično romano giľaviben imar nane romano. Oda ehin he kaleha, hoj o terne čhave maškar peste navakeren romanes, the vare-save imar vobec romanes nadžanen. Te gilavel romane lava džanen, ale te vakernel imar na. Buterval len nane bašavibnaskero sikhadipen, the dumina-v mange, hoj o daja the dada len andre kada drom but nalikeren.

Keci tumenge ehin berš?
Mange ehin trandatrin berš.

Ehin tumen aver zaujmi okrem bašaviben?
Hi, ehin man zaujma te šegetinel le manušenge, save hine čore the the phenel lenge pal o Ježiš Kristus, savo lenge odarig kamel te šegetinel the te del len ufnosta, than, savo preučarel savori manušeskeri goďi, radošťa, kamiben, the sajekh dživipen.

Andre soste ehin perdal tumende o romano bašaviben viňimečno?
Ehin andre leste manušeskero jilo. Omanuš, savo šunel, savesehinphund-radojilo andro bašaviben, oda čujinela.

Kamen vareso te phenel le dženge, so ginen?
Hi. O Ježiš Kristus amen savoren dikhel rado, the kamel tumende te odmukhel tumare bini, the te del tumen sajekh dživipen.

Phučelas e Veronika Kačová

Nenávist plodí nenávist

Vraždy, násilí, gamblerství, závislosti a deprese jsou součástí života lidí, kteří nějakým způsobem utrpěli vnitřní konflikt. S krizovými situacemi se může potkat každý. Nezáleží na rase, pohlaví či věku, prostě se to děje. V krizových situacích se stáváme terčem, probouzí se v nás strach, obavy, úzkost a panika. Můžeme být svědkem dopravní nehody nebo nehodu můžeme způsobit, dále pak můžeme být napadeni v restauraci, v práci nebo kdekoliv jinde. I rozvod v rodině můžeme označit za krizi. Otázkou je, proč se to děje a co je příčinou negativních emocí, které vedou ke špatným situacím. V médiích se objevují několik let pořád stejné případy, na které nikdo nemá odpověď. A pokud ano, tak stále se lidé o pravdu přou. Jak to bylo, kdo za vše může a další tahalice, které můžou trvat do nekonečna. Nikdo není pořádně schopen situaci vyličit, aniž by byli svědky. Naopak zase najít způsob, aby se podobné situace neopakovali.

Můžeme se na to dívat z několika pohledů. Za prvé jako svědek dané situace. Za druhé můžeme být pouhými sledovateli na sociálních sítích a obrázek si můžeme poskládat sami podle sebe. Za třetí jsme v roli policisty nebo jiných „odborníků“ na danou situaci. A za čtvrté, jsme my těmi, kteří danou situaci způsobili. Měli bychom si ale nejdřív položit otázku, čím to všechno začíná? Rasistickou slovní nadávkou, která pak vede k fyzickému napadení, které může dojít i k ublížení na zdraví nebo smrti? Je kamerový systém jediným prostředkem pro důkazy, co se na nebezpečných místech děje? Je veřejnost řádně informována o dopadech a okolnostech, proč takové situace vznikají? Postupují policisté správným způsobem, který je oprávněný a zákonný? Máme romské organizace, které vyšetřují podobné případy nebo jen organizace, které informují?

Je správné zakleknout někomu na krk, na záda a na nohy a neposkytnout mu první pomoc, přestože křičí? A naopak, je správné po incidentech vyjít do ulic protestovat a chtít odpověď, když se kolem vás rozroste tlupa policistů s obušký? Nevzbuzujeme tím další násilí? Jak se umět bránit a nebýt poraženi při prohře, která nemá vítězství? Kde má obyčejný člověk bez zkušeností hledat pomoc? Ve škole, doma, v práci? Nebo bychom měli absolvovat kurz přípravy pro krizové situace? Obracet se na úřady, sociální pracovníce? Lékaře, pokud jsme utrpěli zranění? Často se stává, že se některé případy pořádně neprošetří, protože nejsou dostatečné důkazy. A nedůvěra v policii roste. Všude ve světě vidíme demonstrace, davy lidí, kteří protestují vůči systému. Slyšíme jejich hlasy, které volají o pomoc a svobodu.

Kde se nejčastěji setkáváme s krizovými situacemi? Jsou místa, kde se nachází agresivní, výbušní lidé, které leccos „vytočí“. Jako příklad bych uvedla festivaly, noční akce, kde se popijí alkohol nebo berou drogy a „hulí“. Šířitelé nenávisti a krizových situací jsou často lidé, kteří mají potřebu si něco dokazovat, většinou tím, že chtějí ponižovat slabší, urážet je anebo chtějí „zamachrovat“ svým chováním, což je samozřejmě špatné a vede to k dalším konfliktům. Bylo by dobré se je snažit obejít a pokusit se takové chvílky nějak slovně vyřešit, aby nedošlo k potyčce. Horší je to se závislými na drogách, ty může vytočit úplně všechno, například že mají hlad. Jejich léčba však nikoho nezajímá, lidé je přehlížejí. Takovým lidem by se mělo včas pomoci a podat jim pomocnou ruku k tomu, aby se mohli z bludného kruhu dostat ven. Je plno lidí, kteří si následky svého špatného chování neuvědomují. Člověk by měl hledat pomoc v první řadě ve zdravé rodině nebo blízkých kamarádech, o kterých ví, že jim může věřit. Pokud jde o nějaký vážný konflikt, tak tyto případy pak řešit s policií a nesnažit se zasahovat svojí vůlí, protože může dojít k ještě větším konfliktům.

Žijeme ve světě rasismu, už od dětských let. V dospívání na střední škole se to zlepšuje, protože se vyvíjí romská osobnost. Kdežto u dětí je to horší, ty nad sebou nemají žádnou kontrolu a mohou se stát terčem násilí nebo rasismu. V dnešní době, ve které na nás z různých koutů číhá nebezpečí, bychom měli být obzvlášť opatrní a bdělí. Vědět, kde svůj hlas použít a kde může být nebezpečný. Zůstat zdraví ve fyzické, emocionální i mentální úrovni. Pracovat na sobě, abychom nešířili nenávist ani válku, ale probudili v sobě lásku a odhodlání konat dobré věci pro sebe i ve svém okolí. Protože díky svým dobrým vlastnostem a práci na sobě můžeme druhým pomoci. Ať už je to dobrovolnická činnost v nějaké vyloučené lokalitě nebo terénní práce s rodinami a dětmi. Vše má svůj význam a každý z nás má druhým co nabídnout. Důležité je nepřestávat věřit v dobro a to, jak vnímáme sami sebe. Zodpovědnost za naše životy je jen na nás. Jistotu najdeme jen skrze sebe. Když není pokoj uvnitř, není pokoj venku. Vše, co se nám v životě děje, zrcadlíme.

Jak se vyvarovat podobných krizových situací?

- Neupoutávat na sebe nijak pozornost
- Hledět si svého, nikoho si nevšímat
- S nikým cizím nemluvit
- A hlavně na to nemyslet, nevytvářet si v hlavě špatné domněnky, protože to, co máme v hlavě, promítáme do svého okolí

Veronika Kačová

Co se na nás valí...

Už každý občan naší země má obavy a říká si: „Co se na nás valí ze všech stran?“ Každý totiž myslí na válku, máme z těch zpráv strach. Jako kdyby nestačila ta epidemie, ten vir, co nás napadl, lidi umírají, žije se nám hodně špatně a ještě si velcí páni začínají s Rusy! Proč? Co je v tom? Popravdě, to nikdo neví, anebo kdo to ví, tak to určitě nikomu nevyzradí. Já tomu nevěřím, že ten výbuch ve Vrbětčích mají na svědomí Rusové, to je jenom jakási výmluva, to bude práce někoho jiného. Já té politice až tak nerozumím, tak jdu na návštěvu ke známým, jsou to starší manželé, důchodci a ti mají historii hodně zažitou. Jdu si s nimi trochu pohovořit, snad budu mít víc jasno.

Sedím u manželů Tarkayových u stolu, paní mi nabídla čaj, je ohromně milá a usměvavá. Její manžel sedí naproti mně na pohovce a pokouje, cítím se příjemně.

„Co tak najednou jste nás navštívila?“ ptá se mě pan Tarkay.

„No, víte, já si neumím vysvětlit, co se dnes děje, je ta epidemie a ještě k tomu ty kecý o válce...“

„Milá paní, já strach nemám, mám už dost vysoký věk, umřu dneska, zítřka...“

„Co to meleš, dědku...“ okřikla paní manžela.

„Nevím, proč bych kecal, copak my jsme nezažili tu hroznou válku...?“

„Ano, zažili, ale nebudeš mluvit o takových zlých věcech, spíš bychom ji měli uklidnit a ne stresovat...“

„Ne, mě nikdo nestresuje, paní, pán má pravdu, a určitě si pamatujete na tu dobu...“

„No vidíš, paní to zajímá, já o tom vím, že píše. A je dobré o tom psát, aby si národ uvědomil, co nás čeká. Ať přestanou blbnout s těmi Rusy, ať si nezahrávají s nebezpečím. Zapomněli na to, že nás osvobodili Rusi, a ne Američané, oni přišli bombardovat na konec války, a plzeňský kraj je vítal jako osvoboditele...“

„Dědku, paní to ví...“

„Ne, moc toho nevím...“

„Jasně, ještě jste nebyla na světě, naši rodiče nám vyprávěli, jak byli v Terezíně a jak mezi nimi vznikla láska, co všechno si museli vytrpět, hlad, strach a nejhorší ze všeho, pach smrti, jediné, co je udrželo při životě, byla láska...“

„Neumím si to ani představit...“

„Buďte ráda, paní, dnes se žije těžko a bude hůř, pokud se ty politické hlavy nedohodnou, hlavně ať si nezačínají s ruskou velmocí. Pro nás byli oni naši osvoboditelé, tisíce ruských vojáků padlo za naši vlast, neznali blbci, kteří neznají historii, znehodnocují ruské památky, hroby, to není dobré pro nás! Amerika každému vlezla do hlavy, to mě mrzí, věřte mi, paní, veškeré zlo vzniká od Ameriky...“

„Dědku, ale i Američané se bili kvůli nám...“

„Jasně, ale říkám, že až skoro po válce, přeci víš, co nám vyprávěli naši, že do koncentráku první přišli ruští vojáci, těch bylo mnoho a s radostí je vítali, pláč ustal. Osvobození bylo pro všechny...“ Přestal mluvit, jeho hlas se chvěl, vstal a šel k obývací stěně a vytáhl ze šuplíku jakési papíry.

„Koukněte se tady na tyto fotky, to jsou moji rodiče a tady jsou rodiče mojí manželky, povšimněte si ta čísla, co mají na rukou. Tu zase jsou doklady o vězení v Terezíně, to je vše, co nám po rodičích zbylo...“

„To je smutné...“ nevím, co říct.

„Smutné, víte, já jsem po rodičích nikdy nic nechtěl, já jsem žil ze svého a naopak jsem rodičům pomáhal...“

„Dědku, já nevím, proč to vyprávíš, byli jsme tak vychovávaní...“

„No vidíš, ale všichni tak nežili a nevážili si rodičů, co si budeme o tom povídat, prožíváme to i dneska, slyšíme, co se děje hrozného ve světě i u nás v Česku. Lidi se zabíjejí, střílí po sobě, naučili se žít podle amerických filmů, málokde potkáte člověka, který má zdravý rozum. Řeknu vám, paní, bude zle, co my staří, život už máme za sebou, ale nejhorší je to pro ty mladé, mám velké obavy, že nastane třetí světová, a to nebudou po sobě střílet vojáci, to nebude pro nikoho osvobození, nebude pro nikoho výhra, zničí se celý svět, věřte mi, ta zla se na nás valí jako černý mrak...“

„Dědku, ty paní strašíš...“

„Ne, nechte ho, ať mluví...“

„Bábo, ty ani nevíš, co by se mělo psát. Já vím, čtu všechno, dokonce i na internet se mrknu, je jasné, že všemu taky nevěřím, pročtu si to a vím, o čem by se mělo psát. Největší zlo a hrůza je válka, to bychom si měli všichni uvědomit,“ řekl.

Vidím, že je unavený a určitě si chce lehnout a chvilku zdřímnout. Děkuji jim za pohostění a loučím se s nimi. Dědek mi s úsměvem podává ruku a říká:

„Přijďte kdykoliv, popovídáme si.“

„Děkuji, přijdu, mějte se hezky.“

Odcházím od manželů, kteří jsou moc milí a kteří mají svůj život skoro za sebou, jak tvrdí dědek...

Irena Eliášová

Otevření stálé expozice

„Tábor Hodonín u Kunštátu: Průsečík tragických osudů 1940–1950. Střední Evropa“ v Hodoníně u Kunštátu. Památníku holokaustu Romů a Sintů na Moravě

Po dlouholeté snaze vznikla v bývalém tzv. cikánském táboře v Hodoníně u Kunštátu nová stálá expozice. Jejím tvůrcem je Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského v Praze, které jako první správce tohoto památníku expozici začalo připravovat a na samotné realizaci nese hlavní tvůrčí podíl. Muzeum romské kultury získalo expozici po převzetí areálu v roce 2018 ve stádiu před finálním dokončením. V následujících letech ji dle plánu původního správce a po nutném a zdlouhavém procesu vyjasnění autorských práv dovedlo ke zdárné finalizaci.

Nová expozice se věnuje pohnuté historii tohoto místa. Otřesné životní podmínky a každodennost internace přibližují dobové fotografie, dokumenty, artefakty, a zejména vzpomínky pamětníků převážně z řad samotných bývalých vězňů.

Poprvé si stálou expozici zástupci médií stejně jako návštěvníci mohli prohlédnout při slavnostním otevření 15. července. Hosty a mluvčími na tiskové konferenci i vernisáži byli například ředitelka Muzea romské kultury PhDr. Jana Horváthová, historik muzea Mgr. Dušan Slačka, dále zástupci z řad pamětníků, starosta Olešnice a člen komise pro výstavbu památníku Zdeněk Peša, vědecký pracovník Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského Mgr. Roman Škoda a další.

V roce 2009 byl, díky dlouhodobé snaze Muzea romské kultury (MRK), tehdejšího ministra pro lidská práva Michaela Kocába a romských aktivistů, státem vykoupen rekreační areál na místě někdejšího protektorátního tzv. cikánského tábora v Hodoníně na Blanensku. Usnesením vlády došlo v roce 2011 k pověření Národního pedagogického muzea a knihovny J. A. Komenského (příspěvková organizace MŠMT) vybudováním památníku romského holokaustu s expozicí, která by přibližovala pohnutou historii místa v kontextu českých, respektive československých a evropských dějin. Klíčovým tématem expozice se stalo období let 1942–1943, kdy na místě existoval tzv. cikánský tábor, který fakticky plnil funkci tábora koncentračního. Převažující část expozice věnovanou tomuto období a v obecnější rovině také holokaustu Romů a Sintů v období II. světové války vytvořili pod vedením ředitelky NPMK PhDr. Markéty Pánkové pracovníci MRK – PhDr. Jana Horváthová a Mgr. Michal Schuster. Na tvorbě se dále podíleli doc. Ing. Jiří Cajthaml, Ph.D.; prof. PhDr. Jiří Kocián, CSc.; Jiří Paděvět; prof. PhDr. Eva Semotanová, DrSc. a PhDr. Jan Šimek, Ph.D. Architektonické a výtvarné řešení zajistil Jaroslav Obst.

Usnesením vlády z roku 2017 bylo správcovství nedokončeného areálu a expozice na začátku roku

2018 předáno MRK, které přistoupilo k upravení a dokončení expozice. Vedle PhDr. Jany Horváthové se na tomto procesu podíleli Mgr. Veronika Kolaříková, Mgr. Anna Mišková a Mgr. Dušan Slačka.

Expozice nazvaná Tábor Hodonín u Kunštátu: Průsečík tragických osudů 1940–1950. Střední Evropa. se nachází ve dvou hlavních prostorech. Větší část expozice je umístěna v novostavbě informačního centra památníku, kde návštěvníkům prezentuje historii místa v kontextu českých a československých dějin. Začíná uvedením kontextu vzniku Československa, stejně jako postavení Romů a Sintů v tomto státě ovlivněném „proticikánskými“ náladami, zákonodárstvím a postupem úřadů. Dále expozice prezentuje vývoj opatření cílených na Romy a Sinty v protektorátu Čechy a Morava. Stěžejní část expozice je věnována tzv. cikánskému táboru v Hodoníně u Kunštátu, který byl spolu s veřejností známějším obdobným táborem v Letech u Písku místem internace, utrpení, smrti a následně výchozí stanicí k transportu do koncentračního a vyhlazovacího tábora Auschwitz (konkrétně Auschwitz II-Birkenau) pro stovky Romských mužů, žen a dětí. Expozice obsahuje i samostatnou místnost s audiovizuálním vybavením, jež návštěvníkovi umožní přehrávání audio i video záznamů vybraných vzpomínek pamětníků roztríděných do tematických kategorií. Expozice samotná se věnuje také transportům hodonínských vězňů do Auschwitz a jejich osudům v dalších nacistických koncentračních táborech. Závěrečná pasáž expozice v informačním centru přibližuje poválečné osudy táborového areálu – ten se stal mimo jiné místem internace německy mluvících osob určených k odsunu z Československa, pozdě-

ji táborem nucené práce pro odporce komunistického režimu a následně po desítky let sloužil jako rekreační areál.

Druhá část expozice se nachází ve zrekonstruované budově bývalého vězeňského baráku, který je vybaven replikami vězeňských paland s poslechovými místy, z nichž znějí vzpomínky pamětníků na dobu tzv. cikánského tábora. Texty expozice jsou zpracovány v českém a anglickém jazyce.

V Baráku dozorců a celém areálu bude muzeum nabízet edukační programy a aktivity tematicky spojené s holokaustem. První takovou aktivitou je vystavení vítězného příspěvku 2. ročníku Soutěže Emílie Machálkové a Karla Holomka s názvem Hlava Nemtudomky od studenta AVU Jakuba Brázdý. Socha bude vystavena před Barákem dozorců. Představení všech příspěvků soutěže, která tematizovala holokaust Romů, si návštěvníci budou moci prohlédnout v Baráku dozorců. MRK zde pořádá také výstavy, do 31. 10. 2021 je přístupná výstava kreseb Maluj, co vidíš, které Helga Weisssová-Hošková vytvořila během svého tříletého pobytu v Terezíně.

Slavnostní otevření stálé expozice je součástí pásma Léto v památníku, v jehož rámci také proběhl 24. července koncert Ivy Bittové. Ve středu 18. srpna se pak koná Pietní shromáždění k připomenutí 78. výročí hromadného transportu Romů a Sintů umístěných právě v tzv. cikánském táboře v Hodoníně u Kunštátu do vyhlazovacího tábora Aushwitz-Birkenau II. Na pietu vypravuje muzeum autobusovou dopravu z Brna. Místa je třeba si předem zarezervovat na rezervace@rommuz.cz nebo tel. číslo 545 581 206, do 30. července.

Bohdana Kuzmová Křepinská
foto: Sabir Agalarov

www.romea.cz
informační portál o světě Romů

Brněnská muzejní noc v Muzeu romské kultury – dílna pro děti, křest knihy a kapela Romano Zorba

Dílnička pro děti, komentované prohlídky i křest nové knihy sbírek – program Muzea romské kultury na letošní Brněnské muzejní noci v sobotu 7. srpna.

Navštívit nás můžete v obvyklé otevírací době od 10 hodin, vstup je celý den zdarma. Program začíná v 18 hodin výtvarnou dílnou pro děti *Návraty z cest*, přijít a odejít z ní můžete kdykoliv do 20 hodin. Dílna doplňuje krátkodobou výstavu *Otisk cest*. Fotografie Claude a Marie-José Carret, která zachycuje život romských rodin – tradice, řemesla, sváteční i všední chvíle – na černobílých fotografiích vyhotovených v období putování francouzské manželské dvojice po Evropě v posledních třiceti letech. Jak je výstava sestavena, co fotky zobrazují a mnoho dalšího se dozvíte na komentované prohlídce, na programu je ve 20:30. Komentovanou prohlídkou v 18:30 a 21:30 vás provedou naši kustodi i stálou expozicí, sami se navíc stávají živým exponátem a předvádí způsob odívání a zpodobnění pomocí neshírkových šatů a šperků.

ků muzea. Stálá expozice Příběh Romů Vám přiblíží dějiny Romů. Od jejich předků ve starověké Indii, přes příchod Romů do Evropy v 11. století, až po události druhé světové války a současnost. V expozici si prohlédnete originální exponáty i věrné repliky, které doplňují působivé audiovizuální prvky a diorama-

ta. Na programu je i hudební vystoupení, v 19:30 zahraje kapela Romano Zorba. Vystoupení předchází v 19:15 křest nové publikace Sbírka Muzea romské kultury: výběr kurátorů. Letošní Brněnská muzejní noc v Muzeu romské kultury končí posledním vstupem v 23:15.

Bohdana Kuzmová Křepinská

So pes pr'amende val'inel...

Imar sako manuš andr' amari phuv daral the phenel: „S'oda pes pre amari phuv valinel?“ Sako duminel pro mariben, hjaba hin epidemija, but manuša merinkeren odole virostar, so pr'amende avla, the mek o bare raja keren diliņipen maškar o Rusi. Pro Rusi phenen, hoj kenas ke Vrbefica avridemipen, me oleske napaťav! Odava hin sa vaš bare raja andal e Amerika, jon keren baro erđavipen maškar o calo svetos. Me la politikake nachaľuvav, džav mange te dumazinel čulo le Romenca, jon hin imar phureder manuša, the jon pametinen pal e historija but.

Bešav ko Roma Tarkajovo paš o skamind, e phuri romñi mange diña tejos, o phuro rom bešel pro gaučos, the fajčinel, hin mange adaj mištes paš lende.

„So avka jekhwarestar avlal k'amende?“ phuĉel mandar o Tarkaj.

„No, džanes, me nadžanav, so pes adađives kerel, odi epidemija, the o baro vakeriben pal o mariben...“

„Somnakuñi romñi, šun adaj, me nadarav, merava adađives, tajsja, mange jekh. me som imar dost phuro...”

„Phureja, s’odava vakeres...?“ vičinel leskeri romñi.

„Me nadžanav, soske bi me navakeravas, so amen napredžidilam o mariben.“

„Hi, predžidilam, a če navakeraha lake ajse bibacht veci, bo lake das o daravipen...“

„Na, na, me nadarav, mukh les te vakere!, tumen pr’oda pametinen...”

„No dikeš, hoj kamel te šunel o leperiben, me džnav, hoj joj pisinel. Kampel but pal oda te pisinel, nek ginen o terne manuša, kaj amare raja den smirom le Rusenge. Bisterde, hoj o Rusi amen oslobođinde, o Američaŋi avle te bombardinel, kana imar sas e sloboda ke Plžŋa, the o manuša lenge palikerenas...”

„Phureja, e romñi džanel...”

„Na, but olestar nadžanav...”

„Me džanav, tu nadživehas, amaro dad the e daj amenge vakerenas, sar predžidile andro taboris ke Terezinos, chanas bokh, sas bari dar, murdaripen, avri len likerđa čak lengero kamiben...“

„Nadžanav aňi, s'odava...”

„Av lošali romŋije, avela goreder, te na o bare raja dena smirom le Rusenge, te na lenca kezdinen. Jon amen oslobodinde, vaš amenge sas jon amare viŋaza, but ezera rusike lukesti mule vaš amenge, ola bibachtale manuša mek keren pre lengere hrobi erdävipen, the pre lengre sochi, le Rusenge pes odava napačinel, odava nane vaš amenge mištes! E Amerika sakesneke avla andro šero, mange odava napačinel, savoro bibachtalipen avla andal e Amerika...”

„Phureja, the o Američaŋi avle...”

„Phenav, hoj avle, imar kana sas vigos, anglal avle o Rusi, the palek o Američaŋi, džanes, so leperenas, hoj andro taboris avle ešebne o Rusi, savore sas iĝen lošale, o roviben ačila. E sloboda sas vaš savore...“ Achila te vakere, leskro hangoš hin ajso cicho, ušila the andal o stolkos liña avri ajse papira, the o fotki.

„Dikh, adaj hin o fotki mira dakere, the le dadeskre, the adaj la rom-
ňakeri daj the o dad, the adaj hin o papira, so sas andro taboris, odava hin
savoro, so amenge ačhiľa pal lende...”

„Odava hin somorutno...” nadžanav, so te phenel.

„Somorutno, džanes, me lendar šoha nakamavas nič, me lenge davas...”

„Phureja, me nadžanav, soske odava leperes, avka amen avri parvarde...“

„No dikhes, ale savore avka nadživenas, dikhes, sar adađives o manuša dživen, šunas, odoj hin maribena, odoj kiden drogi, odoj murdarel phrales, daj, avka dživen, sar o moza americko, sa keren baro diliņipen, baro bibachtalipen. Čulo kaj hin ajso lačo manuš, sa dikhen čak pal o love, pal o mištes iletos. Ale naela avka mištes, avela baro mariben, odava naela avka, hoj o lukesti, odava ņiko naela vitazno, odava avela vigos calo svetoske, so amen, sam imar phure, ale o terne manuša, olenge avela vigos, the odava hin igen namištes, odava avel pr'amende sar igen kaļi chmara...”

„Phureja, tu la romňake keres dar...”

„Na, mukh les, nek vakerel...”

„Phurije, tu nadžanes, pal soste pes kampil te pisinel, me džanav. Džav pro internetos, the odoj tiž ginav, no savoreske napaťav. No jekhbareder dar the bibachtalipen pro svetos hin o mariben, pr'oda kampil te duminel.“ phenda.

Dikhav, sar hin o rom zuñimen, kamel peske te sovel, vaš oda imar džav
khere. Pafikerav lenge, the o phuro rom mange del o vast, the asabnaha
mange phenel.

„Av k'amende, kana kames, leperaha.“

„Pal'ikerav, avava,“ phenav leske.

Džav khere khatar o phureder manuša, sar phenelas o phuro rom, so
predžidile peskero iletos...

Irena Eliášová

**muzeum
romské
kultury**

**brněnská
muzejní noc**

Brněnská muzejní noc

sobota 7. 8. 2021

Program:

18:00–20:00
výtvarná dílna pro děti Návraty z cest
(možno přijít a odejít kdykoliv)

18:30
komentovaná prohlídka stálé expozice
Příběh Romů

19:15
křest publikace Sbírka Muzea romské
kultury - výběr kurátorů

19:30
koncert kapely Romano Zorba

20:30
komentovaná prohlídka aktuální výstavy
černobílých fotografií Otisk cest.
Fotografie Claude a Marie-José Carret

21:30
komentovaná prohlídka stálé expozice
Příběh Romů

Poslední vstup ve 23:15.

m r k

VSTUP VOLNÝ
Z uvedené akce bude pořizen
fotografický a audiovizuální záznam. Materiál může být zveřejněn.

rommuz.cz

Hodonín u Kunštátu.
Památník holokaustu
Romů a Sintů na Moravě

Léto v památníku

15|5–31|10
Maluj, co vidíš | Kresby Helgy Weisssově-Hoškové

15|7 – 17.00
Vernisáž expozice **Tábor Hodonín u Kunštátu:
Průsečík tragických osudů 1940–1950.
Střední Evropa**

24|7 – 19.00
Iva Bittová | Koncert
Předprodej vstupenek na eshop-rommuz.cz

18|8 – 11.00
Pietní shromáždění

m r k muzeum
romské
kultury

rommuz.cz

MINISTERSTVO
KULTURY

PAMÁTNÍK TEREZIN
Město paměti
Krajina kultury a památky

Fotografie Claude a Marie-José Carret

m r k muzeum
romské
kultury

Otisk cest

7 | 4 | 2021 — 31 | 12 | 2022

**MINISTERSTVO
KULTURY**

B | R | N | O

Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²
Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%
žádosti o inzerci na: holomkova@srm.cz

Vydávání Romano hangos podporuje
Ministerstvo kultury České republiky

Předplatné Romano hangos

příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:

způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010

cena předplatného pro rok 2021 je 320 Kč

18|8 – 11.00

Pietní shromáždění

k uctění památky obětí holokaustu Romů a Sintů v Hodoníně u Kunštátu.
Památníku holokaustu Romů a Sintů na Moravě.

Pro návštěvníky bude z Brna vypraven autobus zdarma!

Adresa redakce Romano hangos
a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

